

GAZETA LITERARĂ

Anul X Nr. 48 (506) 28 noiembrie 1963

ORGAN SĂPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

pag. 31

POP SIMION
fragment de roman

pag. 61

EUGEN SCHILERU
carnet cinematografic

ADRIAN MANIU

CARNET DE SCRITOR

TEATRE DE AMATORI

stat. Înălțându-se orice prețurile de rutină, — entuziasmul improvizării decorului, apelând la pictorii amatori sau consacrati, care primează vizuina scenică. Săptămânii, teatrului întâmpină în jocul lor problemele meseriei grele, descoperind soluționări ferice răspândite apoi de aplauze, de câte ori repetițiile conștiințoase își însușesc adevăratele teatru, improviziind decoruri, lumini, costume, dicțione, grimă, repertoriu și întărind neașteptatele efecte provocate de neprevăzutele experiențe, asigură capacitatea să asigure succes. Pentru aceste ferice întâmplări — resurse nu sînt chinate să aducă puteri noi la viața teatrală. Săptămânii, unele mici — impun un teatru cu amănunte de aproape vizibile — eschiză declamația falsă, cabotină — și dau câștigul dicționarului cu claritate lirică — menținînd idei trăite și împinind astfel unii din cele mai de seamă rezultate. Dezvoltarea și punerea în valoare a talentelor din popor

merită să cuprindă în priveghere toată feloria gamă de artiști ce pot să improvizateze arta — minunate revelații se vor descoperi în finețea din universități, dar tot ați de surprinzător se ivesc, firești, talente în fabrici și în gospodăriile colective, de unde regizori cu bun simț culeg valori care duc arta populară spre etape mai înalte culmi — pe scenă și la difuziunea artei înregistrate. Aceste echipe ale teatrelor de amatori, prin multiplele lor posibilități, sint de un interes tot mai mare, nu numai ca o sursă de deslășare publică dar și pentru înalță literatura dramatică ce, de azi înainte, va fi creată de autori originali. Contactul scriitorilor de azi — al celor care se formează în viața contemporană — cu echipele teatrelor de amatori — e hotărîtor pentru dezvoltarea talentelor literare. Nu uităm că Eminescu a fost sulteur, iar Caragiale, îndepărtat de la direcția unui teatru, aparține familiei de actori a unei trupe de teatru — după cum, în Anas, componenții de teatru au desăvîrșit meșteșugul de dramaturg al unor celebre genii universale. De curînd, m-am delectat citind o piesă înedită a lui Tudor Mușatescu — din viața echipei culturale a unei fabrici, în care se relevă talentul unei noi actrițe. Adevărul acestei trăiri de firesc succes, ajuns la desăvîrșită măiestrie, e un subiect viu care se explică la rândul său, pe lângă excepționalele calități înscrise — prin faptul că admirabilul artist poet a fost însuși, nu o dată, cîrmaci titanici pe puntea de rampă a unor turnee teatrale. Trăind în teatru, pentru teatru — peștina scriitorului își desopere izvoare limpezi, care fertilizează rodnic creației sale prin schimbul de experiență cu munca maseilor și contactul cu publicul.

Permițînd de la piesele de un act — de la scurtele lui Anton Pann și comediile lui Alexandru — prin toate echipele și momentele lui Caragiale — teatrul de amatori ca și acel de marionete — pregătesc literatură unui repertoriu continuu creaturi însușite de adevăratele vieți de azi.

AUREL BARANGA

CARNET IUGOSLAV

Revăd, emoționat, Belgradul, nu numai pentru depozitele de vestigii istorice, mai vechi sau mai apropiate, ale cetății dunărene, dar fiindcă știu că mă așteaptă acolo revederea unor prieteni pentru cari — vorba lui Matei Caragiale — am mare slăbiciune. Mă întâmpină în gară, sub o ploaie cu averse, Vasko Popa și ne regăsim ca și cînd n-ar fi trecut de la ultima noastră întrevvedere trei ani. Aceeși candoare fermecătoare, aceeași patimă neistovită pentru poezie, și pentru plimbările nocturne pînă la epuzare. A doua zi în chilla lui de lucru de pe Bulevardul Revoluției îl reîntînesc pe Oskar Davicco care, în preajma a șaiseci de ani, rămîne o mașină infernală de energie — două romane, cinci studii, trei volume de versuri pe an — la care se adaugă o călătorie în Gana sau în Guinea, de unde vine încărcat de sugestii, ipoteze și controverse. Monologhează încontinuu, se dezmințe, improvizează, și-și aduce aminte cu dragoste înfinită de România unde a trăit primii cinci ani ai vieții. Ține minte trei-patru cuvinte românești pe care le rostește cu un soi de mîndrie, fiindcă au fost primele lui vorbe. După amiază la Uniunea Scriitorilor unde secretarul general Lalică mă primește de asemenea ca pe un vechi prieten și sint fericit să-l găsesc pe Dusan Matic, fost confeu al mișcării suprarealiste de la revista „L'impossible”, convertit de peste treizeci de ani la o poezie combativă și angajată. N-am să uit seara de la Dușan de acasă, cînd risind reviste și fotografii vechi am evocat împreună primele noastre etape literare, sint sub semnul aceluiași devoțiunii: Crevel, Euhard, Aragon. La Zagreb mă răsfață o surpriză: Drago Ivanisevici și Peter Segedin. Pe Drago l-am cunoscut cu prilejul festivalului teatral de la Novgrad și opt zile cît au tînut reprezentațiile nu ne-am despărțit. Drago, regisor, critic, Drago — autorul unei interesante „Anti-Antigona” — pune în tot ce face, inclusiv în funcția sa de secretar al Uniunii Scriitorilor din Zagreb, o pasiune explozivă, iar în discuții o fervoare polemică deosebită. Peter Segedin, romancier de introspecție și umor, e tot ce se poate concepe mai opus: o gravitate diplomatică pe care nu l-a întrecut decît nemărginita lui cuvîntă. M-a vizitat acasă, la București și poartă cu el o amintire afectuoasă pentru pîzele lui Petrașcu, Tonitza și Palady. Vizitez, pentru prima dată, în tovărășia lor Zagrebul, orașul vechi de patînă habzburgică, și orașul nou socialist, cu clădirile colorate, pastelate, înalte, neconforme cu gustul lui Drago, care a rămas fidel arhitectonicii baroce. Cădem însă de acord că ne aflăm în fața unui fenomen artistic deosebit, cînd vizităm la Tîrgul de Mostre — într-o clădire nouă de un gust și o invenție modernă exemplară — retrospectiva excepțională a lui Generalici. Pictor-țaran, din școala naivilor, Ivan Generalici a început să pună vopsea pe sticlă singur în satul lui, acum patru decenți, neîntîlnit și neînțeles cît există pe lume o îndelungă perioadă de timp. Și-a construit o tehnică personală. A văzut primele tablouri la zece ani după ce a început să umble cu pensula. Confundarea nu l-a dezamăgit. Și-a continuat munca, și, iată, acum asistăm la această retrospectivă în care nu știu ce să priveșu mai întii și căror trăsături să le acord înțelitate, fiindcă în pictura lui Generalici regăsești un Breugel-bătrînul proaspăt alături de figurile străni și obsedate ale lui Modigliani, într-un peisaj lunar și neerosimil ce-l amintește pe Tanguy. În schimb Generalici a cărui ultimă pinză „Eclipsa” e o funambulescă reprezentare a fenomenului ceresc văzut de pe o altă planetă și-a păstrat nealterată ingenuitatea, naivitatea și vizuina sa personală asupra lumii. Îndeletnicirea lui Ivan a fost preluată de fiul său Iosip, dar, parcă, mai puțin sincer.

FANTASTICUL ÎN PROZA LUI EMINESCU (I)

O particularitate a prozei fantastice eminesciene este caracterul ei intelectual. Descripția cea mai pură nu este lipsită de o vibrație intelectuală și adeseori cugetarea, punerea cu gravitate a marilor probleme ale universului, nu constituie decît un punct de plecare pentru construcții epice surprinzătoare, în care imaginiile unei fațetei aprinse reprezintă totul, sub raport artistic.

de EUGEN SIMION

cu o ață tot în romantica germană (Novela: Heinrich von Ofterdingen). Suportul moral al acestei rătăcirii eminesciene, imposibilitatea de a comunica, afectiv și spiritual, cu o realitate dominată de ură și egoism. Poetul caută, în consecință, posibilitatea unei vieți armonioase, fără patimi degradante, și cum o asemenea existență nu poate fi obținută în cadrul societății, aspiră la o conviețuire adamică, într-un spațiu extraterestru. Acest gând schopenhauerian Eminescu îl asociază fanteziei și setei sale de puritate, de grandios. Eroul aspiră, în fond, la armonia de la începutul existenței o mensei, preluînd o idee cu largă răspîndire în literatura europeană (la Schiller, de pildă). Dar visul lui de plenitudine și seninătate îl fixează nu în epoca de aur a umanității (reprezentată de Grecia antică), ci pe alte dimensiuni cosmice: în lună, astral romantic. Este însoțit de un înger blind. Unde — nume cu rezonanță de epopee nordică — care are inițiativa de a lăsa pe o femeie eminesciene: pîrul de un blond lucios, ochii albaștri, minile albe, de marmură; haina de gaz albastru acoperă „boureii sinilor” și albea virgină a trupului. Sărutarea umple „de geniu și de putere creatoare” și forța sa regeneratoare prezidează ascensiunea spre lună.

Posibilitatea evadării de pe pămînt este întîmpinată de femeie cu entuziasm. Tot așa, despărțirea de umbră nu provoacă nostalgie, ca la eroul lui Chamisso, deoarece prin umbră personajul eminescian înțelege vremelnicia fapturii sale, ceea ce este supus legilor timpului. În fragmentul „Umbră mea” dedublarea femeii este consemnată fără alte comentarii. Visul unei existențe seletare ciștigă de la început pe Ondă.

— Ondă!... Ondă, știu tu ceva, vino cu mine în lună, vom trăi așa de fericiți acolo, neconturbați de ni-meni, tu pentru mine, eu pentru tine, din visurile noastre vom face castele, din cugetările — mări cu miliarde de unde, din zilele noastre veacuri de ferice și de amor. Hai în lună. Lasă-ți umbra ta acasă, cul-o în pat, iar tu vino cu mine prin ninsoarea de stele și prin ploii de raze, pînă ce departe de acest pămînt nenorocit și negru, îl vom uita pentru ca să nu ne avem în minte decît pe noi.

— Haide dar, zicea ea, înconjurînd gîlul meu cu brațele ei albe și punîndu-și gura pe gura mea... Pămîntul este introdus, printr-o vrajă specială, într-o mîcă, iar muca, transformată în mîngărit și aruncată în fundul unei mări. Aduși la proporții microscopice, oamenii păstrează pasiunile și deprinderile ancestrale, își aleg monarhii, poartă războaie, sint stăpîniți de o ură funciară, fără ca dimensiunile liliputate să modifice în vreun fel acest mecanism: „toată întinsecăta lor lucrare era astfel, incit, oricît vo-

BRINCUSI: „POARTA SARUTULUI”

Fotografia de N. SANDULESCU

Citiți în paginile 4-5

referatul
PRESA LITERARĂ ȘI PROBLEMELE CREAȚIEI

prezentat la Plenara lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor

Pag. 3 și 7

VERSURI de Cezar Baltag, Anghel Dumbrăveanu, Darie Novăceanu și Nichita Stănescu

Pag. 8

GELLU NAUM TREI POEȚI FRANCEZI

RADU BOUREANU FERVIARĂ

Tu ai rămas acolo pe un peron de gară
Cu gestul prins de aer și batista spumă
Cum urmăreai expresul care-a jîșnit în seară
Ca o săgeată neagră dintr-un resort de gumă.

Eu am privit peronul cu încălțarea vie
De gesturi și de zimbete șterse de distanță,
Deasupra lor ca luna, peste haraci de vie
Rotund trona doar ceasul cu ace de balanță.

EMIL GIURGIUCA ORAȘ DIN TRANSILVANIA

Revăd de vremuri înnegritul dom
Și turnul vertical care-și măsoară
Singurătatea. Urcă în monom
De ani cinci sute casele în scară.

Din ziduri o lumină ruginie
Răzbate șiroind pe trotuare,
Dar liniștea din aer e tîrzie
Și timpul parcă doarme în picioare.

Urc în cetate, pasul nu s-aude,
Neverosimil, străniimi par toate.
Că trec pe străzi, că mă lovesc de umbre,
Că piața-i goală și-n turn ceasul bate.

Dar pe șosea trec săgefînd mașini
Și-n zare, alb, cu turnuri lucitoare
Șcînteie alt oraș între grădini
Și toată valea s-a umplut de soare.

PE SCURT DESPRE CĂRȚI

ȘTEFAN LUCA:
„Insemnările unui învățător”

Propunându-și să înfățișeze activitatea unui dascăl al zilelor noastre — care este și autorul relatării făcând la persoana I-a — cartea aduce o imagine a vieții satului socialist, a transformărilor profunde petrecute în conștiința locuitorilor lui.

Ștefan Luca se dovedește un bun portretist. Totodată arată că este și urmărească atenția dinamică sufletească, procesele de conștiință. Autorul înfruntă mijloacele analizei cu notația detaliilor extrase din cadrul ambianței, surprinse în toată concretizarea sa. Se desprind cu personaje bine conturate Niculiță Frincu, Ileana Eateră, figura învățătorului. Economia cărții este și unitatea ei ar fi fost înfructuă diluat prin amplasarea unor amănunțiri trecătoare. De asemenea, e de mirare că un ager analist ca Ștefan Luca a străduțit atita asupra unor gesturi și episoade mai puțin semnificative (relațiile erotice dintre Oceaneu și Justina, de pildă, înfățișate într-o manieră sentimentală), în aduna unor aspecte din viața eroilor mai strins legate de tema centrală a povestirii.

Camil BALTAZAR

ION GHEORGHE:
„Țara rîndunelor”

Mai toate poeziile cuprinse în această plachetă epocă, dintr-o perspectivă corespunzătoare înțelegerii copiilor, aspecte ale vieții de azi. „Fabricile”, „Lingă jurnale”, „Roata de plug”, „Construcții”, „Defilare” etc. urmăresc să-i familiarizeze pe cei mici cu realitățile construcției socialiste, însușindu-le sentimentul dragostei pentru muncă și creație. Nu lipsesc din carte nici poeziile închinete evenimentelor importante din istoria patriei, marilor lupte purtate de clasa muncitoare condusă de partid. Poeziile se remarcă prin caracterul sugestiv al imaginilor, prin claritatea și cantabilitatea versurilor, prin forța lor evocatoare. Ion Gheorghe a reușit să creeze, de cele mai multe ori, grandiloventă, simbolurile epuzate, imaginile șterse, comune, întâlnite de multe ori în alte scrieri adresate celor mici.

Un loc aparte ocupă în culegere poeziile închinete naturii patriei. Alte versuri, pline de culoare, degajă un sentiment de duioșie față de frumusețea mării, din lumea celor care nu cuvîntă. Merită citată pentru frumusețea ei poezia „Cloșca”: „Cu grăunțe, cu bondari, / Cloșca făcu puii mari / Tot purtîndu-i după ea / scormonea, cotcodăcea / cum sta ploaia, le da rime / și găsea pe drum fărîme // Acum, însă, bieteți pui, / au rămas ai nimănu, / fiindcă cloșca i-a lăsat / și s-apucă de ouat. // Nu-i mai strînge sub aripă, / Nu le dă răspuns cînd țipă / unde-i vede, / nu-i mai crede / și-i ciuștește ca pe broaște / parcă nici nu i-ar cunoaște // Numai gospodina-i cheamă / fiindcă le-a rămas de mîna: / Puii mamei, pui, / și flămînzii și-ai nimănu, / puii mamei, pui / puii mamei, pui”. Pline de grație sînt și poeziile: „Scrisoare către iepure”, „Ghiocelul”, „Pisica de mare”, „Pigoiul”, „Căi mării”. Există pe alocuri, e adevărat și versuri mai puțin inspirate, inexprimabile, dar nu acestea dau tonul general. Volumul poate fi considerat o reușită a tinărului poet într-un domeniu pe care îl abordează pentru iniția oară.

Ion CRINGULEANU

TUDOR POPESCU:
„Drum fără întoarcere”

O suită de aventuri îi poartă pe eroii acestei cărți prin medii variate: pe Coasta de Azur, în aula unui institut politehnic; de aci, în Delta Dunării, la Maliuc și pe Razelm; mai apoi, în București; în ultima parte, acțiunea se deplasează într-un orșel din Moldova, pe un șantier al unei uzine de fire sintetice. Autorul urmărește să descrie rețeaua unei complicate acțiuni de spionaj și diversivitate: fostul industriaș român Futorescu — fugit peste graniță — trimite în țară doi agenți înăcrinași să fure secretele de fabricație ale cauciucului natural, preparat în condiții de laborator de către profesorul Turtureanu și, totodată, să provoace diversivități și acte de sabotaj pe șantierul unei noi construcții. Veniți în țară ca turiști, cei doi reușesc să ajungă pe șantier și să comită o crimă, precum și să întîrzie niște experiențe. Pînă la urmă sînt descoperiți de organele de securitate, și astfel voiajul lor devine „un drum fără întoarcere”.

Tudor Popescu știe să conducă destul de dibaci o intrigă palpatantă. Tîlcul unor întîmplări misterioase de la începutul cărții se lămurește abia în final. Fără o motivație consistentă apare comportarea unui personaj, Gina. E prea puțin explicată atragerea ei într-o acțiune de sabotaj plină de riscuri mari, cu atât mai mult cu cît era pe cale să-și reface viața lîngă un om care o iubea și pe care îl iubea.

Simion BĂRBULESCU

HORIA URȘU:
„Momente din istoria Romîniei în creația literară”

Propunându-și să releve ecoul pe care l-au avut în creația noastră literară, clasică și contemporană, evenimentele istorice și social-politice cuprinse între răscolul iobagilor de sub conducerea lui Horia, Cloșca și Crișan (1784) și războiul pentru curățirea independenței naționale (1877), autorul nu a întocmit o simplă antologie de texte, ci o epocă realizată cu mijloacele istoricului propriu-zis și ale istoricului literar, un amplu comentariu în care prezentarea datelor istorice, în cronologia și exactitatea lor, se îmbină cu textele literare care le-au oglîndit, în decursul dezvoltării literaturii noastre. Horia Ursu este inițial de toate istoric, dar dovedește totodată nu numai temeinice cunoștințe de istorie literară, ci și gust și pricepere de exeget. Ceea ce merită subliniat este faptul că, făcînd istorie, nu a procedat ca un specialist înlăunț de strictă exactitate a datelor, nu a căutat să observe cu lupa dacă producțiile literare respective se fin strîns sau nu de cronologia exactă a momentelor evocate. Autorul s-a străduțit, și a reușit în bună măsură, să scoată în relief mai ales semnificațiile ideologice ale scrierilor comentate, gradul în care aceste scrieri au surprins sensurile fundamentale ale evenimentelor zugrăvite.

În general, autorul aduce, spre ilustrație, texte literare reprezentative, legate nemijlocit de momentele istorice pe care le evocă. În unele locuri lărgeste însă prea mult sfera antologiei, aducînd în discuție texte care nu sînt decît scrieri de moravuri, cu vagă intenție de frescă socială, prea puțin sau de loc raportate la vreun eveniment sau moment istoric major. Pe de altă parte, o serie de pasaje sînt redactate stereotip, într-un stil uscat, lipsit de vibrația necesară unei evocări.

Teodor VIRGOLICI

O RECTIFICARE

Dintr-o neatenție cu totul regretabilă, în articolul meu apărut în Gazeta literară nr. 47/1963 (rețușit poezii minore) am spus pe nedrept analizei critice o parodie a lui Marin Sorescu dedicată poetului Victor Felea. Eroarea s-a produs din cauza că am luat versurile intenționate prozice, incongruente și situate în marginea actualității (pe care autor o simulează), ale lui M. Sorescu, drept o creație autentică a poetului de la Cluj. Desigur, ar fi fost suficient să-mi fi aruncat privirea fie și numai peste una singură dintre celelalte piese ale mozaicului de parodie prezentat de Lucoajăru (bunăoară peste o sarcă purtînd semnătura lui

Ion Horea, sau a Nihei Cassian), ca să-mi dau seama imediat că mă aflu în prezența unor „caricaturi” și nu a unor „portrete”. Dar, incunoscîntul meu pe cititor, cîștigat (mare de-o schimbare), a umorului, ar fi continuat să scape atenției mele. Nu-i vorba, este cit se poate de adevărat că autorul parodiei și-a interpretat modelul cu o fidelitate umoristică, practic derutantă și măturtoare, parcîndu-și versurile cu precizie, în condițiile subiective arătate, nu am avut nici un moment sentimentul unor exagerări caricaturale, și unei adrese greșite. Spunînd aceasta, semnătura rî-

durilor de față nu se gîndește să-și acorde nici o circumstanță atenuantă. Greșeau să rămîne, oricum, de aceeași mîrmă. Dar, incunoscîntul meu pe cititor, cîștigat (mare de-o schimbare), a umorului, ar fi continuat să scape atenției mele. Nu-i vorba, este cit se poate de adevărat că autorul parodiei și-a interpretat modelul cu o fidelitate umoristică, practic derutantă și măturtoare, parcîndu-și versurile cu precizie, în condițiile subiective arătate, nu am avut nici un moment sentimentul unor exagerări caricaturale, și unei adrese greșite. Spunînd aceasta, semnătura rî-

Leonard GAVRIU

cronica literară PAPP FERENC

IN FUM SI IN LUMINA

Sub acest titlu cam metehnic citim o povestire de tipul epică sobră, în care autorul și-a propus să discece complicate și grave probleme morale.

Punctul de pornire al narațiunii îl aflăm în împrejurările anilor de război, mai exact în perioada imediat premergătoare evenimentelor de la 23 august 1944. Intr-un lagăr de concentrare din Ardealul ocupat de trupele hitleriste sosește un tânăr rezervist, plonierul Sarkadi, în viața civilă simplu meseriaș (vulcanizator). Prima parte a povestirii lui Papp Ferenc urmărește reacțiile acestui personaj care pentru prima dată vine în contact cu realitatea unui lagăr. Ceea ce vede acolo e de natură să dădine din încrederea și a călătoriei sufletescă mai puțin oțelită, o voință mai slabă; ca orice împrejurare excepțională, lagărul scoate la suprafață însulele latente ale caracterului, le adîncește, le amplifică. O vreme, la început, Sarkadi e insulțat de porniri generoase, simțul dreptății, al onenității, încă neadormit, tresare oridecile ori au loc manifestările de cruzime ale ofițerilor, oridecile ori își dă seama de laștatea și corupția acestora. Sentimentele de protest sînt stimulate și de începutul unor relații prietenești cu comunistul Takacz, sub influența căruia Sarkadi își face acțiunea de cîteva ori în favoarea internaților, (pedepșele un mardonier necăsit, oprește aplicarea unor sancțiuni ordinare de superiori etc.).

La un moment dat o ruptură se produce însă în sufletul acestui om, inițial onest, animat, cum arătam, de sentimente umanitare, de spiritul echității. Atmosfera de apăsare din lagăr, de permanentă incertitudine, de permanență teroară îi putea rezista pînă la capăt numai o conștiință luminată de flacăra unor convingeri înalte, clarificată asupra viitorului, așa cum era la lui Takacz. Sarkadi însă, deși la origine muncitor, este departe de a avea o conștiință muncitorească și cu atât mai puțin una politică înaltă. Iată de ce rezistența pe care încearcă să o opună acțiunii dizolvante a mediului e prea slabă. Treptat, sufletul său e cuprins în plasa unui sentiment de spaimă, spaimă că nu va mai apuca zilele de pace care vor urma războiului; și atunci, toate forțele, toate gîndurile sale sînt canalizate, printr-o răbînire a egoismului elementar, către protejarea propriei persoane. („De cîte ori mă îmbrăcăm în uniformă n-aveam decît un gînd: să scap teafăr, să-mi salvez pielea”. Mă ascundem în uniformă ca în cel, plin de spaimă că în orice moment poate să vină, soarta mi se va învîntura). Puțin cîte puțin fondul de onenție al lui Sarkadi începe să cedeze impulsului de a-și „salva pielea” cu orice preț, iar prețul nu putea fi altul decît acela al compromisurilor morale, al renunțării la o onenitate ele-

mentară, al „adormirii” conștiinței. Desigur, prietenia incipientă cu Takacz este ruptă, nu fără ascușe pări de rău, nu fără un sentiment al interiorității lăsat de acesta: „Observațiile lui mă nelinișteau, mă răscoleau, îmi evocau atmosfera primei sorii petrecute aici, mă amănau, îmi amintea de adevăratele surzi împotriva disciplinei militare. Știam și eu că are dreptate, dar mare îndrăzneală ar fi trebuit să am ca să fac altceva decît îmi prescria regulamentul și curajul așa nu! aveau Tocmai de la această lipsă de curaj pornește la Sarkadi procesul dezagregării morale. Tacit începe să primesească și el, ca și ceilalți grațiat, surprisuri de alimente și băutură sustrate din rația concentraților, să șantajeze de liniști și chiar să-i brutalizeze.

Și astfel Sarkadi ajunge să-și realizeze scopul suprem: scapă nevătmă din război, apucă zilele de pace. Pe plan moral și social e însă un om sîrșit. Însămintat de gîndul că s-ar afla vreoia țapete pe care le-a comis în lagăr, trăiește retrax, ocolind camera, neîndrăznind să-i privească în ochi. Pînă la urmă își găsește adăpost la o stuparie, undeva în munți, spre a îmbrăni acolo uita de lume. Lamentația din final („cum de n-am știut să rămîn om? Cu de n-am pînt și iubesc viața? De ce urăsc eu lumea și mă urăsc; pe mine insumi?”) survine mult prea tîrziu și aici e drama. La 50 de ani arată ca un om de 70. O viață irosită zadarnic, stingîndu-se învalul într-un „fuz amar”.

Papp Ferenc supune așadar observațiile lauzei unui proces de involuție morală. Ceea ce dă nota originală a acestor pagini e unghiul de vedere. Avem decît un fapt cu o confesiune, eroul e un om convins tot timpul că a pornit pe o cale nefastă. Cu luciditate îl își supraveghează manifestările, își descrie cu exactitate simptomele, agravate din ce în ce, ale disoluției sufletului („Vedeam totul deosebit de clar, tot jociu asta murdar, propriul meu rol, totul”). Marlor și comentator al propriei căderi, edificat, pînă la un punct, și asupra consecințelor adinici ale comportării sale, acest om are totuși forța de a rezista prăbușirii deși, cum am văzut, o regreț amar.

Prozatorul are meritul de a se fi oprit asupra unui caz de reală complexitate. Un caracter negativ realizat într-o singură cultură, cu reacții declanșate automate, ca în altele ale scrieri cu aceeași temă, ar fi eliminat desigur orice dramatism aici, dimpotrivă, urmindu-și drumul spre prăpăstie, Sarkadi are numeroase refractări, tendințe (din ce în ce mai timide, e drept) de a reveni la condiția sufletească inițială. Pînă spre final îl vedem macinat de dileme, îl auzim mărturisindu-și dezorienta-

rea: „Eram și eu acolo în mulțime, și cu toate că marșul îmi era necunoscut, străin, toluși, ciudat, inima mi-a tresărit: eram acolo și nu știam cu cine sînt: cu negustorii... sau cu mulțimea care mărgălaia în mijlocul drumului?”. Drama sa este, pînă la urmă, aceea a nehotărîrii.

Celelalte două părți ale povestirii lui Papp Ferenc (acțiunea ajungînd pînă în actualitate) releve fructele existențiale luminoase a comunistului Takacz. Evadad din lagărul hitlerist, după ce ucisese un ofițer venit să conducă niște acțiuni represive, îl rătașește o vreme prin pădurile din regiunea Mureșului. I se alătură la un moment dat un copil, luțig și el dintr-un orșel, care se refugiază în Ungaria. Întîlnirea cu armatele sovietice victorioase aduce sfîrșitul peregrinărilor celor doi. Takacz și băiatul (între ei s-a cimentat o prietenie statornică) se reintorc în oraș spre a-și închina forțele muncii de reconstrucție de după război. În epilog, orășul cules cîndva de pe drumuri învîntă la facultatea de silvicultură, iar Takacz e activist de partid cu muncă de răspundere.

Intenția prozatorului a fost așa dar aceea de a realiza un simbolic paralelism între două destine. Fără îndoială că dacă proceda printr-o simplă alăturare de imagini în alb și negru rezultatul ar fi fost o scriere convențională, lipsită de dimensiuni mai adînci. Cum arătam însă mai înainte Papp Ferenc nu ocolise asperitățile, nu caută să netezească relieful sinuos al sufletului omnesc; dimpotrivă, înregistră în el o autentică aplicație — și pășine — pentru explorarea vieții interioare.

Capitolele următoare înregistrează însă o modificare în formula relațiilor. Deși nararea evenimentelor se face tot la persoana I-a, povestitorul e acum un marlor din afară, inginerul silvic, fostul copil găsit în pădure. Rememorîndu-și trecutul, el evocă personalitatea lui Takacz, eroul a căruia viață se deslășoară „în lumină”. Această schimbare a unghiului de vedere în partea a doua a nulevei imprimă narațiunii o altă factură decît cea inițială și, de unde pînă acum observația psihologică precumpnise, parcurem în continuare mai mult o proză de acțiune (episoadele rătăcirii prin păduri, participarea la unele lupte etc.).

Fără a ne situa pe poziții rigide privind coexistența unor formule epice diferite în cadrul aceluiași scrieri, mărturisim că în cazul de față am în prețier mențineră unghiului analitic. Rezultatele ar fi fost cu atât mai interesante cu cît de data aceasta obiectivul viza un om înaintat al zilelor noastre, un comunist. Poate însă că de aici și timiditatea scriitorului care, întind complexitatea problemei a recurs la o prezentare a acestui erou mai

mult sub latura epică. Un decalaj între cele două compartimente se resimte însă, răstîrîndu-se tocmai în caracterizarea celor două personaje antonimice. Văzut sub aspectul frîntîmărilor interioare Sarkadi, omul care coboară pe scara valorilor morale, dobindește în povestire un profil mai puternic individualizat decît Takacz omul întregu, comunistul, eroul cu trăsături de mare frumusețe etică. Nu este deopărtat un anumit convenționalism în caracterizarea acestuia. Spre a-l da de complexitate sufletească se recurge la vesnica idiliă nferică în care eroul se trezește angajat vrînd nevînd. Ba chiar aflăm la un moment dat că simpatia sa pentru Zsuzsa, o vecină cu nru, văduvă de război neindurerată, reprezintă marea pasiune a vieții sale, lucru de care nu prea sînt conștienți de vreme ce pînă atunci nimic nu ne-a dat să înțelegem așa ceva. Takacz se lănsază însă în declarații arzătoare: „De cînd erai pustiacă de cincisprezece ani, spune el, nu te iubesc decît pe tine. Cînd m-au dat afară din fabrică și a trebuit să plec, numai de tine mi-a părut rău și acum mi-am zis: că nu contează nici faptul că te-ai măritat cu altul în silrșii estii a mea, în brațele mele”. Dar Zsuzsa, suflet uscat, nu e impresionată de asemenea sentimente adinici, statornicie înlesnindu-și la Takacz în schimbul unor alimente (era vremea secelei). Deși renunță la această femeie, eroul n-o poate însă uita niciodată și din cînd în cînd îl auzim declarînd, unori cit se poate de neașteptat: „Mi-i dragă femeia aceea (...) cu toate că nu are nici suflet, nici inimă, nici minte, nici nu știu la ce-i bună așa o ființă. Și eu totuși o iubesc”. Desigur episodul acesta e naiv și renunțînd la el narațiunea n-ar avea decît de cîștigat.

Asemenea porțiuni paralizante nu pot însă întuneca ceea ce e realizat în povestirea lui Papp Ferenc. Semnalăm mai sus capacitatea investigației psihologice a prozatorului, evidentă în descrierea cazului Sarkadi. Remarcabile sînt de asemenea paginile care descriu epoca postbelică, sugeraea atmosferei specifice acelor timpuri cînd apele se alegeau de uscat, timpuri de luptă împotriva reacțiunii încă puternice, a sabotajelor, a speculei, timpuri peste care surla însă, proaspăt, vîntul marilor revoluții sociale. De o poezie discretă e străbătută și evocarea prieteniei dintre copiii rătiți prin păduri și ostașul hărățuit de primejdi. Sînt aspecte care fac din povestirea lui Papp Ferenc o realizare plină de interes, relevabilă, a prozei actuale.

G. DIMISIANU

PRESA LITERARA SI

In zilele de 22 și 23 noiembrie a.c. a avut loc plenaryn largită a Comitetului Uniunii Scriitorilor din R. P. Română. Pe baza referatului: „Presă literară și problemele creației” au urmat discuții la care au participat scriitorii și criticii literari. Dăm mai jos un text prescurtat al referatului. În numărul viitor vom publica lucrurile la cuvânt ale participanților la discuții.

reca spune că „prin-o înșurubare, în grul traversează prin buzunarele din pețea vechi ale zăpezii, / și un unghi de herze hoște îl aruncă, / miei în brațe” (nu e nici o greșală de tipar pentru că autoarea îl cheamă pe cititor să audă behăitul) — („Zhor și miei”, G.L.).

Ideea că din orice se poate scoate, la rigoare, poezie, unii o interpretează foarte personal. În sensul că orice înșurubă e pe hirtie este poezie. O asemenea practică nu poate ridica arta la rangul de virtute. Vacanța inspirației și îngustimea orizontului de viață este prezentată uneori ca... „formule poetice noi”. Cu concursul unor redactori anabii, proliferază de la o vreme o lirică pseudo-filosofică. Ea contrazice izbitor cu autentică lirică reflexivă, care am arătat că se afirmă la noi în ultimii ani pe baza unei gândiri îndrăznețe, susținute de dialectica marxistă. Se înțeleg astfel tot mai multe diverse conținuturi superficiale și lipsite de substanță asupra timpului, mișcării, universului sideral, existenței, vîrștelor, elementelor, naturii și iubirii. Le caracterizează în primul rînd sarcăria de idei și sentimente. Referatul critică din acest punct de vedere poezii de Gh. Tomozei, Constantin Abăluță, Al. Jelebeanu, Aurora Cornu, arătînd că în ele se aunge la concluzii de ordin metafizic, pămîntul „civilizației se succed” sau că este destul să-nlîni ușor o mină spre a cere un fum de țigară „ca să sfîrșim o graniță de veacuri / ce-ți stă alături” etc. E regretabil că și poezii reputate alimentează cu versuri slabe un asemenea tip de lirică. Referatul a exemplificat aceasta cu poezia „Coborîre în cuvîntul de aer” de Ion Grîmbeș (G.L.). O altă modalitate lirică, după limbajul criticilor, este aceea a redactorilor binevoitori care admit în paginile revistelor versuri plate, constatative, enumerative, preocupate să înfrîngă staze, în stil de proces-verbal, diverse amănunții din jur. Ovidiu Genaru în „Strada” (Lucașeală) se mulțumește să observe lucrurile ca acestea: trecerea mașinii salvătoare / o naștere, cotitură / a fetelor, deschiderea ferestrelor, dintr-o dată la ora șase” etc. Petre Stoica face la rîndul său un inventar de elemente banale, neîntîlnite „într-un colț al răsăritului”, „aburii din bucatărie” și „tălăi care se gîndesc la succesele și succesele poetului”. („Inăntarea ninsorii”, Lucașeală). Referatul a mai citat exemple asemănătoare de „lirică comună” („Brumă”, G.L.).

Florența Albu căreia Contemporanul îi oferă prima pagină pentru a ne spune: „Înșurubă trece prin sat / umple urmele, umple chemările / Cîntă o porumbiță... / soarele urchi rotund spiră / în cadran: / sămînța se umple de miez / ora — de timp”. („Cadran solar”). Prezența unui turnal, a unei combine sau a cîtorva schele e menită să împrumute unor înșurubări de semnificație, o vagă dată improvizabilă, să se asigure, automat, publicarea. După aceea se găsesc și destule critici care să descopere aici cine știe ce subtilă potențare poetică a faptului cotidian și astfel moda se creează. Brus, numeroși tineri se simt îndemnați să „dezvolte” lirica enumerativă uscată și constatații arhivistice. Slabul contact cu realitatea noi, penuria fondului apei, reflecția săracă și sensibilitatea slabă, care să se deglizeze și sub raportul expresiei. Această poezie mediocră, stereotipă, conționață „pe bandă”, tînde să-și ascundă adevărata natură, să pară altceva decît este. Astfel, odată cu lirica pseudo-filosofică, apare și o imagistică abstractă, inclinată, ale cărei sensuri trebuie căutate într-o grămădeală confuză de termeni pretențioși, folosiți în mod improvizabil, de personificări nefirești, simboluri tocite, asociații bizare și construcții sintactice eliptice, contorsionate și uneori chiar încrețite gramatical.

Cînd constatăm simplită ca — în locul unei case distruse de război se înalță o clădire nouă — cineva are ambiguități sau o tranziție într-o cugetare „adîncă”, plină de nebunești implicații, trebuie să recurgă la o complicate înțușă a banalului și să caute fatale formidabile alambicate spre a împrumuta plătitudinii aparenta lucrului plin de sensuri, greu exprimabile, scriind: „Acolo, unde am privit dinbuntru / prin ferestrele cit albul florilor de noapte / prin dențila bolnavă a gardurilor / escavatoarele au început să miște / trupuiri groase și uluitor de precise... / umbilă în memorie escavatoarele cu pasul lor circular / și uităm liniile acestor — nicodată însemnând / crengi de unde încep să zboare pasările / Toate amănuntele ca niște cuie negre / bătute în pereți, în uși, în ferestre / ce nu pot să dispară decît odată / cu pereții, cu ușile, cu ferestrele.” (Platon Pardău: „Contemporaneitate”, Steaua nr. 9/1962). Păcat că poezii talentați ca Nichita Stănescu, Miron Scorobete, Ilie Constantin, Ion Grîmbeș, Ion Rahoveanu plătesc un tribut exprimirii poetice, obscure, de cite ori alunecă și ei în pseudomeditația lirică, urmărind să ascundă tot felul de consideratii inconsistente și abstracte asupra timpului sau spațiului, îndărătul unor adevărate șarade verbale. Oare în publicațiile noastre menite să promoveze o literatură cu un profund caracter popular cititorul trebuie să înțelească asemenea versuri enigmatice cum, sint urmatoarele tipărite de „Lucașeală”: „Hemingway! Ce-am auzit, Hemingway! / Astăzi pisica vîrgată a dormit liniștită... / Un băiețel și-a strigat răgușit: Hemingway! / Parcă și țigul a mîrînit... / Hemingway! / Liniște... liniște... liniște... / Singele, s-a încheag înainte de a curge / în hăișul privurilor murg...”

Și pseudolirică realităților cotidiene are formula ei, sau mai bine zis niște clișee, proprii, menite să creeze iluzia că înregistrarea mecanică de impresii fugitive și de constatări banale ascunde sugestii bogate și subtile. E stimulat astfel disprețul pentru orice intervenție a imaginației și gustul prozaismului din rafinament estetic. Notația ternă, neridicată la incandescența poeziei, ajunge ca să fie cultivată cu exaltare, ca în exemplul acesta: „Alunecă înțep pe străzile drepte / pala lui înțepete olanale / sau pune o galbenă tență pe frunze / Oriunde ai intra cineva te așteaptă / te crede o rudă picată acum cu mașina / prietenul îndepărtat ce mereu se anunță / ori șelul cel nou al nu știu cărui sector /

și-ndată te invită la țuca fierbinte / la berea nînsă mărunț în frigider... (Grigore Hagiu: Tribuna).

Poezia inventar, care-și face unori loc în paginile gazetelor, se refuză conștient și imaginativ și emotivității, dar cultivă la disperare versul cu măsură neregulată, fără ritm și fără rîm. Aici proza cea mai tristă tînde să se dea drept altceva decît este. Versul liber sau al sint cucerii incontestabile ale poeziei. De altfel, la noi Mihai Beniuc, Maria Bănuș, Euzen Jelebeanu, Geo Dumitrescu, A.E. Bacovsky, Tiberiu Ulan I-au folosit atunci cînd conștient au cerut-o în lucrări cunoscute ale liricii noastre contemporane. Supără la unii preferința exclusivă, folosirea fără discernămint și abuzul a versului alb, Formele prozodice sînt legate întim de o anumită tradiție culturală și de o structură specifică a limbii. De ce ațlija tineri nu se reflectează la un fapt? Și anume că poezii noștri moderni care au înnoit sub ațlija raportului formele de expresie ale liricii rominești au rămas fiicele rimei ca Arghezi, sau ca doi din trei promotorii versului liber și-ab la noi, Blaga și Philipide, și-au întors după o astfel de experiență la forme prozodice mai puțin imprecise. În creația lor matură revine insistența rima cu efecte sonice de o mare valoare sugestivă. Poate li oare ignorată o astfel de experiență?

Fereste, formule prozodice fixe nu salvează nici ele plătitudinea din conștientă ei perisabilă și parcă pînă întru convinge de aceasta publicitățile literare le servesc cititorilor și desule asemenea noastre. Iată una mai recentă, tipărită în „Gazeta literară” în „Săptămîna poeziei” sub semnătura lui Tudor Mănescu: „Gara de la Tugues și frumoasă / Parc-ar fi o vilă nu o gară / Are un peron ca o terasă, / Unde urcă lumea și coboară”.

Poezia publicată de reviste are o influență puternică asupra creației debutanților ca și a întregii lirice literare. Lăsînd loc versurilor slabe, redacțiile deschid drum unor produc-

omului ridicat la o treaptă nouă de înțelegere a vieții. Modul cum se dezbate problemele de etică, condamnarea formelor asurase ale individualismului sint puține bine în lumină în naratiunea tînarului prozator.

Multă înțelegere de analist aplicată la unele aspecte ale vieții contemporane dovedește N. Velea în schițele sale, nelipsite însă cum vom vedea și de anumite scăderi.

În perioada la care ne referim, un mare număr de scriitorii din toate generațiile, au publicat în presa literară fragmente de roman, nuvele, schițe și povestiri cu o tematică variată. Dintre paginile de romane publicate în G.L. se rețin ca mai interesante cele semnate Aurel Mihal, Ion Vlașiu, Ion Vinea, O. W. Cisek, Al. I. Ștefănescu, Szabo Gyula. Au trezit un legitim interes paginile de amintiri ale lui Ion Pas (V.R.) precum și nuvele sau povestiri de E. Camilari (G.L.), D. Mircea (Tri-buna), I. Lăncrăjan (Lucașeală) Lucia Demetriu (Viața românească) Meriță Memotău de asemenea și contribuțiile unor prozatori ca H. Zîncă, Ben Căciuc, Nicuță Tănase, Ion Istrati, Radu Teodorescu, Horia Gârboș, Paul Schuster, Ion Băieșu, Radu Cosăuș, Papp Ferenc, Dumitru Ignea, I. Aricescu, Corneiu Leu, Remus Luca, Teodor Mazilu, N. Tîc, Petru Vintilă, H. Rehan, Ștefan Luca, Nicolae Jianu, Sorina Titei prezente și ei în paginile publicatelor cu lucrări interesante.

În revista Teatrul au apărut în ultimii ani piese axate pe tematica actualității, în care capătă relief eroi ai timpului nostru. Astfel, în drama „Ancheta” de Al. Voitin, cu care se încheie trilogia „Oameii în lupă” figurile unor comunisti ca Ștefan, profesorul Banu, Axinte, Rada — cunoștinți din piesele anterioare: „Oameii care tac” și „Oameii înving” — dobîndesc noi trăsături menite să le definească fizionomia morală. Piesa „Punctul culminant” de George V. Vlad, care conține acțiunea din „Îndrăzneală” este inspirată din frămîntările și munca rodnică dintr-o gospodărie agricolă colectivă. În „Noaptea e un sîmbet bun”, Al. Miron abordează probleme etice, urmărind un interesant proces de restructurare morală. Piesa „Sestruțul” de Mircea Zăciu și Vasile Brebanu (publicată în Tribuna) urmărește cu talent formarea conștiinței morale înaintele, sub influența comunistilor, în cadrul unui colectiv de tineri intelectuali.

O contribuție însemnată la familiarizarea cititorului cu realitățile cele mai proaspete ale vieții socialiste pe marile șantiere, în orașele și satele patriei a adus-o reportajul. O inițiativă foarte frumoasă și de datorește în această direcție lui Geo Bogza, care împreună cu o echipă de tineri a pornit la o confruntare elocventă între trecutului de mizerie și realitățile prezentului. Cititorii au urmărit cu satisfacție paginile de reportaj pe care le-a consacrat G. Călinescu noului cartier Grivița. Au desfășurat o activitate susținută în această direcție scriitorii talentați ca Ioan Grigorescu, Paul Anghel, Traian Coșovei, Virgil Birou, Vasile Nicorovic, Miko Ervin, Ștefan Bănuș, Mihai Stănoiu, Romulus Rusan, C. Toiu, Ilie Purcaru, Manole Auneanu, R. Zaharia și mulți alții.

Cu toate realizările pe linia sporiilor calității artistice și a îmbogățirii tematică, nu se poate spune că sfera de cuprindere a creației epice, așa cum ne apare ea din reviste, s-a lărgit pe măsura bogăției și diversității realităților din țara noastră. Numărul lucrărilor inspirate din viața eroicii noastre clase muncitoare este încă prea mic în raport cu însemnătatea acestei teme. Existența nouă a jărnimii colectiviste, însemnatele realizări sociale, economice și etice, noile relații dintre oameni înlemelate pe munca în comun, și în genere reflectate transformărilor care au urmat pe toate planurile după marele eveniment al colectivizării și-au găsit reflectarea în prea puține naratiuni. Dacă pentru etape premergătoare colectivizării generale a agriculturii, literatura noastră a obținut succese remarcabile, cititorii așteptă cu legitîm interes să citească mai multe opere care să reflecte și viața nouă a satului socialist. Unii prozatori mergînd pe linia minimelor rezistențe, atacă zone periferice, narînd întimplări oarecare, de o semnificație restrînsă sau chiar total nesemnificativă, descriind fenomene minore. Ospitalitatea prea largă acordată de publicațiile noastre literare unor producțiuni pe teme periferice, de interes cu totul limitat, nu e, desigur, de natură să atragă și să educe un număr cît mai mare de cititori. Chiar unii prozatori cu o frumoasă experiență dau la iveală lucrări discutabile, sub raportul valorii, avute adesea pe probleme lipsite de semnificație, ceea ce dăunează în primul rînd artei lor literare. Sint cazuri cînd o scriere cu un punct de plecare interesant nu este servită de materialul epic. În această categorie intră fragmentul de roman „Cu ce se șlefuiește diamantele” de Remus Luca. Redacția Lucașealei s-a grăbit să aleagă din manuscrisul unui prozator înzestrat, un fragment mai puțin reprezentativ. Faptul că un autor nu a putut salva viața unui om poate constitui un material de observație psihologică, însă pînă a ajunge să spună ceva în această direcție autorul dă fel de fel de detalii neinteresante.

De o generozitate deosebită față de anumite compuneri lipsite de valoare a dat dovadă, în multe din numeroase sale, revista Scrișul bănețean. Aici au văzut lumina tiparului mai mult bucuți de proză înfășurată, fără intenții satirice, oameni slabi de caracter, sovietici, înapoiți, reținînd înțimplări mărunte, uneori complicate artificial, nesemnificative, lipsite de finalitate și mesaj.

Ni se povestește într-o schiță despre un utemist ce-și părăsește brigada în timpul unui schimb de onoare, ascocindu-se cu un deccasat, pe care îl abandonează numai atunci cînd acesta îl înjură și-l umilește, spunîndu-i „ciaoară”, „păduche”, „sluga mea ești. Te cumpăr, te omor! Adă ceva să mă speli pe picioare”. („Fuga” de Al. Dragomir-Păgețeanu). În schița „Fotografia” de Const. Popescu e vorba despre un muncitor frunțos ce se manifestă ca un prostovan și înfundat, de îndată ce-și vede fotografia apărută în ziar. O povestire de Corneliu Buzinski, „Ultima cursă”, relatează cazul unui excelent inginer agronom, care se face șofer de taxi spre a nu merge la țară.

Calitatea scăzută a acestor scrieri se datorează, negreșit, superficialității în tratarea subiectelor, lipsei de relief a zugrăvirii, dar nu încapă dubiu că înșeși temele abordate, unghiul îngust din care sint privite întimplările, i-au condus pe autori către superficialitate.

În rîndurile oamenilor muncii se bucură de audiență, în mod firesc, a cele creații epice în care fenomenele majore ale realității sînt zugrăvite în chip original, în care situații semnificative se înlanțuie neprevăzut în cuprinsul unei acțiuni antrenante. La asemenea creații se ajunge numai printr-o intimă cunoaștere a vieții, originalitatea fiind, înainte de toate, o problemă de conținut. Cea mai fecundă imaginație riscă să se consume în exerciții sterile, dacă se îndepărtează de izvorul viu, mereu proaspăt, al realității. Numai realitatea e veșnic nouă, numai ea poate genera neîncetat situații cuceritoare, conflicte autentice, revelatoare de adînci înțeleșuri.

Apar de aceea cit se ajunge numai printr-o intimă cunoaștere a vieții, originalitatea fiind, înainte de toate, o problemă de conținut. Cea mai fecundă imaginație riscă să se consume în exerciții sterile, dacă se îndepărtează de izvorul viu, mereu proaspăt, al realității. Numai realitatea e veșnic nouă, numai ea poate genera neîncetat situații cuceritoare, conflicte autentice, revelatoare de adînci înțeleșuri.

Dezaturarea realității rezultă, în unele compuneri tipărite în presa literară, din alacarea de false probleme sau din abordarea greșită a unor teme însemnate. Se pot cita în acest sens povestirile publicate de Iasu literar: „Un dosar și o minge de fotbal”, „Cîntec de vîntoare” de Aurel Leon și mai ales nuvele „Sentimentalități”, de Manole Auneanu, un conglomerat de frămîntări melodramatice. Criticînd povestirea „Reînțînăz” de N. Busuico, referatul subliniază că o problemă alif de importanță cum este primirea în partid a unor reprezentanți ai vechii intelectualități ajunge să fie deformată printr-o tratare superficială, greșită. Astăzi, cînd în țara noastră se formează o umanitate nouă, eliberată de exploatare și de urmările ei nefaste, timpul istoric reclamă o proză pe măsura sa, viguroasă, substanțială, înnoibilă de înălțătoarele idei ale socialismului și comunismului. Revistele noastre își pot îndeplini misiunea numai orientînd prozatorii, dramaturgii, spre scrierea unor lucrări în care să înțim chipurile muncitorilor, tînarilor și intelectualilor zugrăvite în culori vii, lucrări capabile să înțuchimeze idealurile epocii, să îndemne oamenii la fapte eroice.

tinului lor, cultivă extravaganța ca atare, bizarul în sine, complicînd articește psihologia, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea de personaje și situații false. În presa literară s-au purtat pe această temă discuții interesante. Într-un capitol publicat în Lucașeală de Cornel Regman, căruia Matei Călinescu i-a răspuns insuficient de argumentat în Gazeta literară, au fost luate în dezbateri naratiunile ale unor tineri prozatori talentați, în care se fac simțite înclinații către pseudo-căușări, către experiențe noiatoare în afara preocupării constante de veridicitate. Sint citate, între altele, lucrări de Dumitru Radu Popescu și Nicolae Velea care, prin unele din soluțiile la care recurg, se îndepărtează de principii ogîndirii veridice a realității. Într-o povestire cu intenții interesante ca „În treacă” de N. Velea, fața de care Lucașeală a procedat bîns înșurubărilor, împovărînd biografiile în mod gratuit. Rezultatul, în asemenea cazuri, este slăbirea vieții, convenționalismul, prezentarea

PROBLEMELE CREATIEI

erții literare, o poziție teoretică mai solidă și un nivel științific mai înalt.

Combaterea spiritului de grup și a aprecierilor subiectiviste, a denaturărilor și lipsei de răspundere, a manifestărilor estetizante și a limbalajului absoțiu au permis criticii literare să treacă la lichidarea acestor lipsuri, pentru ca frontul critic general să-și poată duce mai bine la îndeplinire sarcinile ce-i reveneau în urma Conferinței pe țară.

Merită să subliniem aici, ca un real succes, antrenarea criticilor de la redacții diferite în aceeași dezbateri constructive. Astfel, revistele *Gazeta literară* și *Tribuna* au organizat coloșii pe marginea poeziei și prozei contemporane. În *Lucațărul* au apărut câteva mese rotunde despre poezia literară, despre rolul contemporan, despre sarcinile criticii sau despre problemele istoriei literare contemporane. Scrisul Banănean din luna iulie a. c. a publicat un amplu coloșiu, unde a fost dezbătută problema inovației și reflectarea actualității în poezia noastră din ultima vreme. La fel, merită amintit schimbul de materiale critice dintre revistele *Tribuna* și *Utunk*.

Revistele *Viața românească*, *Gazeta literară*, *Lucațărul* și *Tribuna* au acordat, în ultima vreme, atenție problemelor de istorie literară, făcând loc în coloșele lor unor articole și studii care trasează în mod științific chestiuni referitoare la scriitori și curente literare din trecut. Toate aceste inițiative dovedesc preocuparea permanentă a colectivelor de redacție pentru a oglinzi mai atent viața Uniunii Scriitorilor și, în genere, fenomenul literar actual. Se observă, în presa literară, și o operativitate sporită în recenzarea lucrărilor apărute, un spirit de discernământ mai accentuat în analiza critică, — elect al creșterii responsabilității actului critic și al mării exigenței față de opera literară.

În general, în dezbaterile critice opera literară a fost tot mai des și mai sistematic raportată la viața, la practica socială, aplicându-se astfel principii leninist al relectării prin confruntarea adevărului artistic cu adevărul vieții. În cronicile și articolele unora dintre criticii noștri activi ca I. D. Bălan, Horia Bratu, Matei Călinescu, Al. Căprariu, Ov. S. Crohmălniceanu, S. Damian, B. Elvin, Hajdu Győző, Paul Georgescu, I. Lungu, Aurel Martin, Vicu Mîndra, M. Novicov, I. Oarțășu, Al. Oprea, M. Rosi, P. Peter, Radu Popescu, Lucian Raicu, C. Regman, V. Ripeanu, Eugen Simion, Gălbăvi Zsolt etc., aplicarea acestui principiu de bază al esteticii marxist-leniniste a asigurat un grad sporit de obiectivitate științifică și de justete a judecăților de valoare. Perspectivă istorică firească necesară acestei analize mai sistematice a problemelor creației literare a fost lărgită priza contribuția, alături de criticii amănunți, și a altor critici și istorici literari ca G. Călinescu, T. Vianu, W. Pefferussich, Șerban Cioculescu, D. Micu, Silviu Iosifescu, Al. Piru, Dan Huziciu, Paul Cornea, N. Tertulian, Mihail Petroveanu, Mihai Gălița, Saviu Bratu, prin studii de finută științifică. Frontul criticii literare s-a întărit după Conferința cu nume noi de critici tineri, competenți și entuziaști, care și-au adus aportul în dezvoltarea literaturii actuale. Amintim aici pe N. Ciobanu, D. Csereranu, Marin Bucur, G. Dimisianu, Marin Soreacu, N. Manolescu, V. Ardeleanu, Dieter Schlessack, D. Săraur, D. Solomon, T. Virgilovici, după cum merită subliniat inițiativa *Lucațărului* de-a promova, critici tineri cu aplicații vizibile pentru fenomenul literar.

Cu toate aceste succese indiscutabile, care au dus la o înviorare a dezbaterilor în presă și la întărirea obiectivității științifice, critica a rămas încă datoare în ceea ce privește dezbaterile problemelor literare și a educației maselor de cititori. În amindună aceste direcții, critica noastră mai are încă multe de făcut. Am semnalat mai înainte o serie de dezbateri inițiate de Comitetul de conducere al Uniunii Scriitorilor sau de presa literară, în cadrul cărora critica și-a adus contribuția. Nu este însă mai puțin adevărat că, în multe din discuții, critica a abandonat cu timpul problemele pe care le ridicase, astfel încât nu s-a putut ajunge la o concluzie întemeiată în legătură cu fenomenul respectiv. Așa a fost părăsită pe drum discuția despre experiența de viață a scriitorului, despre opțiunea recepției realității și sensurile filozofice ale conștientărilor multilaterale. Tot așa, dezbaterile referitoare la lupta dintre vechi și nou ajunsă în plenară de Comitet, nu a fost continuată și limbajul de critică din reviste, în sensul unor aplicații analitice mai detaliate la fenomenul literar actual.

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

critic informat ca N. Tertulian, discutând pe multe pagini, în *Viața românească*, romanul lui Marin Preda „Risipitorii” face ample incursiuni filozofice, considerații sociologice, ierarhizări și tipologii — dar nu găsește timpul necesar pentru a confrunta viața eroilor cu realitatea obiectivă zugrăvită în acest roman. Problematika reală a cărții este astfel insuficient tratată. Nici alte cronici cum ar fi cea din *Gazeta literară* semnată de Ov. S. Crohmălniceanu, nu au păstrat, în discuția privitoare la „Risipitorii” un ton sobru, obiectiv, necesar în analiza literară a unei asemenea cărți. În *Tribuna*, Ion Lungu, trecind în vederea unele lucruri discutabile ale operii, neraportându-și suficient la realitatea pe care o oglindește, ajunge la concluzia exagerată potrivit căreia acest roman valoros ar reprezenta „un adevărat stealon” pentru analiza literaturii realismului socialist.

Ruperea operii de artă de contextul social-istoric, judecarea ei în funcție exclusiv de unele desiderate literare, poate duce la manifestări estetizante, la aprecieri derutante. E tocmai ceea ce i s-a întâmplat lui N. Manolescu, în prima parte a cronicii la romanul „Cordovanii” de I. Lăncrăjan, apărută în *Contemporanul*, nr. 36/1963. Judecând în sine modalitatea prozatorului, neglijând analiza problematicii politico-morale a cărții, uitând mai ales să facă raportări între operă, ca realizare artistică, și realitatea pe care o oglindește, criticul dă o judecată falsă, minimalizând importanța acestei ample evocări a satului contemporan. Simțind, probabil, carența aprecierilor sale de ansamblu, N. Manolescu a revenit, corectându-se structural, într-o altă cronică, publicată la distanță de numai o săptămână. Oricine se poate totuși întreba, pe drept cuvânt, cum de același critic neagă totul o carte, ca apoi, printr-o întoarcere de 180 de grade, s-o laude în termeni entuziaști. Referitor la romanul „Cordovanii” revista *Lucațărul* a publicat două articole care salută cu căldură apariția cărții. Ar fi fost necesar ca I. D. Bălan și Al. Oprea, autorii articolelor, să dezbătă și alte aspecte ale romanului, tocmai pentru a-și fundamenta mai solid judecata de valoare.

Izolarea fenomenului literar de factorii social-istorici, interpenetrarea unor premise subiective în discuție facilitează scăderea exigenței, a obiectivității și a caracterului științific al criticii literare. Nu de mult a apărut romanul lui Aurel Mihale „Fuga”. Cronicile și articolele scrise referitor la această carte au remarcat pe bună dreptate calitatea artistică a evocării dramatice a unor scene, forța de sugestie a stilului sobru, dens, maturizarea mijloacelor narrative. În același timp s-a semnalat faptul că paginile în care personajul principal ia contact cu forțele conștiente ale luptei antifasciste, nu sînt destul de convinșătoare. Nu i-a preocupat totuși suficient pe criticarii cărții unghiul scriitorului asupra evenimentelor istorice descrise mai ales în secvențele evoluției lor. Ignorând unele probleme de conținut, revista *Steaua* (nr. 6/1963) publică o cronică, semnată de Virgil Ardeleanu, în care este contestată, de pildă, valoarea navelor și schițelor din volumul anterior al lui Aurel Mihale („Noaptea infrigurată”), bine orientat în sensul amintit mai înainte, criticul arădindu-și, în schimb, extrem de încântat față de felul cum rezolvă romancierul toate situațiile complicate din romanul „Fuga”. Cronică literară din *Viața românească* (nr. 9/1963), semnată de B. Elvin, găsește ca lipsă a cărții „un singur moment în care încordarea scade, iar articulațiile dintre un episod și celălalt se dovedesc artificiale și lipsite de soliditate”. În astfel de comentarii, problemele de conținut sînt fatal împinse pe un plan secund.

Unul din aspectele cele mai viu discutate ale activității critice a fost, în cadrul Conferinței pe țară, tocmai persistența spiritului apologetic. Atitudinea împotriva formelor ascunse ale apologetismului au fost prezente în paginile revistelor noastre. Un recent articol semnat de M. Drăgan în *Lucațărul* (nr. 9/1963), „Critică literară sau apologie?” semnaleză unele abateri de la obiectivitatea critică, aducând exemple din cronicile și articolele scrise în ultimii ani. Pornind de la o premiză justă, comparând recepția și sensurile filozofice ale conștientărilor multilaterale. Tot așa, dezbaterile referitoare la lupta dintre vechi și nou ajunsă în plenară de Comitet, nu a fost continuată și limbajul de critică din reviste, în sensul unor aplicații analitice mai detaliate la fenomenul literar actual.

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

critic informat ca N. Tertulian, discutând pe multe pagini, în *Viața românească*, romanul lui Marin Preda „Risipitorii” face ample incursiuni filozofice, considerații sociologice, ierarhizări și tipologii — dar nu găsește timpul necesar pentru a confrunta viața eroilor cu realitatea obiectivă zugrăvită în acest roman. Problematika reală a cărții este astfel insuficient tratată. Nici alte cronici cum ar fi cea din *Gazeta literară* semnată de Ov. S. Crohmălniceanu, nu au păstrat, în discuția privitoare la „Risipitorii” un ton sobru, obiectiv, necesar în analiza literară a unei asemenea cărți. În *Tribuna*, Ion Lungu, trecind în vederea unele lucruri discutabile ale operii, neraportându-și suficient la realitatea pe care o oglindește, ajunge la concluzia exagerată potrivit căreia acest roman valoros ar reprezenta „un adevărat stealon” pentru analiza literaturii realismului socialist.

Ruperea operii de artă de contextul social-istoric, judecarea ei în funcție exclusiv de unele desiderate literare, poate duce la manifestări estetizante, la aprecieri derutante. E tocmai ceea ce i s-a întâmplat lui N. Manolescu, în prima parte a cronicii la romanul „Cordovanii” de I. Lăncrăjan, apărută în *Contemporanul*, nr. 36/1963. Judecând în sine modalitatea prozatorului, neglijând analiza problematicii politico-morale a cărții, uitând mai ales să facă raportări între operă, ca realizare artistică, și realitatea pe care o oglindește, criticul dă o judecată falsă, minimalizând importanța acestei ample evocări a satului contemporan. Simțind, probabil, carența aprecierilor sale de ansamblu, N. Manolescu a revenit, corectându-se structural, într-o altă cronică, publicată la distanță de numai o săptămână. Oricine se poate totuși întreba, pe drept cuvânt, cum de același critic neagă totul o carte, ca apoi, printr-o întoarcere de 180 de grade, s-o laude în termeni entuziaști. Referitor la romanul „Cordovanii” revista *Lucațărul* a publicat două articole care salută cu căldură apariția cărții. Ar fi fost necesar ca I. D. Bălan și Al. Oprea, autorii articolelor, să dezbătă și alte aspecte ale romanului, tocmai pentru a-și fundamenta mai solid judecata de valoare.

Izolarea fenomenului literar de factorii social-istorici, interpenetrarea unor premise subiective în discuție facilitează scăderea exigenței, a obiectivității și a caracterului științific al criticii literare. Nu de mult a apărut romanul lui Aurel Mihale „Fuga”. Cronicile și articolele scrise referitor la această carte au remarcat pe bună dreptate calitatea artistică a evocării dramatice a unor scene, forța de sugestie a stilului sobru, dens, maturizarea mijloacelor narrative. În același timp s-a semnalat faptul că paginile în care personajul principal ia contact cu forțele conștiente ale luptei antifasciste, nu sînt destul de convinșătoare. Nu i-a preocupat totuși suficient pe criticarii cărții unghiul scriitorului asupra evenimentelor istorice descrise mai ales în secvențele evoluției lor. Ignorând unele probleme de conținut, revista *Steaua* (nr. 6/1963) publică o cronică, semnată de Virgil Ardeleanu, în care este contestată, de pildă, valoarea navelor și schițelor din volumul anterior al lui Aurel Mihale („Noaptea infrigurată”), bine orientat în sensul amintit mai înainte, criticul arădindu-și, în schimb, extrem de încântat față de felul cum rezolvă romancierul toate situațiile complicate din romanul „Fuga”. Cronică literară din *Viața românească* (nr. 9/1963), semnată de B. Elvin, găsește ca lipsă a cărții „un singur moment în care încordarea scade, iar articulațiile dintre un episod și celălalt se dovedesc artificiale și lipsite de soliditate”. În astfel de comentarii, problemele de conținut sînt fatal împinse pe un plan secund.

Unul din aspectele cele mai viu discutate ale activității critice a fost, în cadrul Conferinței pe țară, tocmai persistența spiritului apologetic. Atitudinea împotriva formelor ascunse ale apologetismului au fost prezente în paginile revistelor noastre. Un recent articol semnat de M. Drăgan în *Lucațărul* (nr. 9/1963), „Critică literară sau apologie?” semnaleză unele abateri de la obiectivitatea critică, aducând exemple din cronicile și articolele scrise în ultimii ani. Pornind de la o premiză justă, comparând recepția și sensurile filozofice ale conștientărilor multilaterale. Tot așa, dezbaterile referitoare la lupta dintre vechi și nou ajunsă în plenară de Comitet, nu a fost continuată și limbajul de critică din reviste, în sensul unor aplicații analitice mai detaliate la fenomenul literar actual.

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

critic informat ca N. Tertulian, discutând pe multe pagini, în *Viața românească*, romanul lui Marin Preda „Risipitorii” face ample incursiuni filozofice, considerații sociologice, ierarhizări și tipologii — dar nu găsește timpul necesar pentru a confrunta viața eroilor cu realitatea obiectivă zugrăvită în acest roman. Problematika reală a cărții este astfel insuficient tratată. Nici alte cronici cum ar fi cea din *Gazeta literară* semnată de Ov. S. Crohmălniceanu, nu au păstrat, în discuția privitoare la „Risipitorii” un ton sobru, obiectiv, necesar în analiza literară a unei asemenea cărți. În *Tribuna*, Ion Lungu, trecind în vederea unele lucruri discutabile ale operii, neraportându-și suficient la realitatea pe care o oglindește, ajunge la concluzia exagerată potrivit căreia acest roman valoros ar reprezenta „un adevărat stealon” pentru analiza literaturii realismului socialist.

Ruperea operii de artă de contextul social-istoric, judecarea ei în funcție exclusiv de unele desiderate literare, poate duce la manifestări estetizante, la aprecieri derutante. E tocmai ceea ce i s-a întâmplat lui N. Manolescu, în prima parte a cronicii la romanul „Cordovanii” de I. Lăncrăjan, apărută în *Contemporanul*, nr. 36/1963. Judecând în sine modalitatea prozatorului, neglijând analiza problematicii politico-morale a cărții, uitând mai ales să facă raportări între operă, ca realizare artistică, și realitatea pe care o oglindește, criticul dă o judecată falsă, minimalizând importanța acestei ample evocări a satului contemporan. Simțind, probabil, carența aprecierilor sale de ansamblu, N. Manolescu a revenit, corectându-se structural, într-o altă cronică, publicată la distanță de numai o săptămână. Oricine se poate totuși întreba, pe drept cuvânt, cum de același critic neagă totul o carte, ca apoi, printr-o întoarcere de 180 de grade, s-o laude în termeni entuziaști. Referitor la romanul „Cordovanii” revista *Lucațărul* a publicat două articole care salută cu căldură apariția cărții. Ar fi fost necesar ca I. D. Bălan și Al. Oprea, autorii articolelor, să dezbătă și alte aspecte ale romanului, tocmai pentru a-și fundamenta mai solid judecata de valoare.

Izolarea fenomenului literar de factorii social-istorici, interpenetrarea unor premise subiective în discuție facilitează scăderea exigenței, a obiectivității și a caracterului științific al criticii literare. Nu de mult a apărut romanul lui Aurel Mihale „Fuga”. Cronicile și articolele scrise referitor la această carte au remarcat pe bună dreptate calitatea artistică a evocării dramatice a unor scene, forța de sugestie a stilului sobru, dens, maturizarea mijloacelor narrative. În același timp s-a semnalat faptul că paginile în care personajul principal ia contact cu forțele conștiente ale luptei antifasciste, nu sînt destul de convinșătoare. Nu i-a preocupat totuși suficient pe criticarii cărții unghiul scriitorului asupra evenimentelor istorice descrise mai ales în secvențele evoluției lor. Ignorând unele probleme de conținut, revista *Steaua* (nr. 6/1963) publică o cronică, semnată de Virgil Ardeleanu, în care este contestată, de pildă, valoarea navelor și schițelor din volumul anterior al lui Aurel Mihale („Noaptea infrigurată”), bine orientat în sensul amintit mai înainte, criticul arădindu-și, în schimb, extrem de încântat față de felul cum rezolvă romancierul toate situațiile complicate din romanul „Fuga”. Cronică literară din *Viața românească* (nr. 9/1963), semnată de B. Elvin, găsește ca lipsă a cărții „un singur moment în care încordarea scade, iar articulațiile dintre un episod și celălalt se dovedesc artificiale și lipsite de soliditate”. În astfel de comentarii, problemele de conținut sînt fatal împinse pe un plan secund.

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

critic informat ca N. Tertulian, discutând pe multe pagini, în *Viața românească*, romanul lui Marin Preda „Risipitorii” face ample incursiuni filozofice, considerații sociologice, ierarhizări și tipologii — dar nu găsește timpul necesar pentru a confrunta viața eroilor cu realitatea obiectivă zugrăvită în acest roman. Problematika reală a cărții este astfel insuficient tratată. Nici alte cronici cum ar fi cea din *Gazeta literară* semnată de Ov. S. Crohmălniceanu, nu au păstrat, în discuția privitoare la „Risipitorii” un ton sobru, obiectiv, necesar în analiza literară a unei asemenea cărți. În *Tribuna*, Ion Lungu, trecind în vederea unele lucruri discutabile ale operii, neraportându-și suficient la realitatea pe care o oglindește, ajunge la concluzia exagerată potrivit căreia acest roman valoros ar reprezenta „un adevărat stealon” pentru analiza literaturii realismului socialist.

Ruperea operii de artă de contextul social-istoric, judecarea ei în funcție exclusiv de unele desiderate literare, poate duce la manifestări estetizante, la aprecieri derutante. E tocmai ceea ce i s-a întâmplat lui N. Manolescu, în prima parte a cronicii la romanul „Cordovanii” de I. Lăncrăjan, apărută în *Contemporanul*, nr. 36/1963. Judecând în sine modalitatea prozatorului, neglijând analiza problematicii politico-morale a cărții, uitând mai ales să facă raportări între operă, ca realizare artistică, și realitatea pe care o oglindește, criticul dă o judecată falsă, minimalizând importanța acestei ample evocări a satului contemporan. Simțind, probabil, carența aprecierilor sale de ansamblu, N. Manolescu a revenit, corectându-se structural, într-o altă cronică, publicată la distanță de numai o săptămână. Oricine se poate totuși întreba, pe drept cuvânt, cum de același critic neagă totul o carte, ca apoi, printr-o întoarcere de 180 de grade, s-o laude în termeni entuziaști. Referitor la romanul „Cordovanii” revista *Lucațărul* a publicat două articole care salută cu căldură apariția cărții. Ar fi fost necesar ca I. D. Bălan și Al. Oprea, autorii articolelor, să dezbătă și alte aspecte ale romanului, tocmai pentru a-și fundamenta mai solid judecata de valoare.

Izolarea fenomenului literar de factorii social-istorici, interpenetrarea unor premise subiective în discuție facilitează scăderea exigenței, a obiectivității și a caracterului științific al criticii literare. Nu de mult a apărut romanul lui Aurel Mihale „Fuga”. Cronicile și articolele scrise referitor la această carte au remarcat pe bună dreptate calitatea artistică a evocării dramatice a unor scene, forța de sugestie a stilului sobru, dens, maturizarea mijloacelor narrative. În același timp s-a semnalat faptul că paginile în care personajul principal ia contact cu forțele conștiente ale luptei antifasciste, nu sînt destul de convinșătoare. Nu i-a preocupat totuși suficient pe criticarii cărții unghiul scriitorului asupra evenimentelor istorice descrise mai ales în secvențele evoluției lor. Ignorând unele probleme de conținut, revista *Steaua* (nr. 6/1963) publică o cronică, semnată de Virgil Ardeleanu, în care este contestată, de pildă, valoarea navelor și schițelor din volumul anterior al lui Aurel Mihale („Noaptea infrigurată”), bine orientat în sensul amintit mai înainte, criticul arădindu-și, în schimb, extrem de încântat față de felul cum rezolvă romancierul toate situațiile complicate din romanul „Fuga”. Cronică literară din *Viața românească* (nr. 9/1963), semnată de B. Elvin, găsește ca lipsă a cărții „un singur moment în care încordarea scade, iar articulațiile dintre un episod și celălalt se dovedesc artificiale și lipsite de soliditate”. În astfel de comentarii, problemele de conținut sînt fatal împinse pe un plan secund.

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

critic informat ca N. Tertulian, discutând pe multe pagini, în *Viața românească*, romanul lui Marin Preda „Risipitorii” face ample incursiuni filozofice, considerații sociologice, ierarhizări și tipologii — dar nu găsește timpul necesar pentru a confrunta viața eroilor cu realitatea obiectivă zugrăvită în acest roman. Problematika reală a cărții este astfel insuficient tratată. Nici alte cronici cum ar fi cea din *Gazeta literară* semnată de Ov. S. Crohmălniceanu, nu au păstrat, în discuția privitoare la „Risipitorii” un ton sobru, obiectiv, necesar în analiza literară a unei asemenea cărți. În *Tribuna*, Ion Lungu, trecind în vederea unele lucruri discutabile ale operii, neraportându-și suficient la realitatea pe care o oglindește, ajunge la concluzia exagerată potrivit căreia acest roman valoros ar reprezenta „un adevărat stealon” pentru analiza literaturii realismului socialist.

Ruperea operii de artă de contextul social-istoric, judecarea ei în funcție exclusiv de unele desiderate literare, poate duce la manifestări estetizante, la aprecieri derutante. E tocmai ceea ce i s-a întâmplat lui N. Manolescu, în prima parte a cronicii la romanul „Cordovanii” de I. Lăncrăjan, apărută în *Contemporanul*, nr. 36/1963. Judecând în sine modalitatea prozatorului, neglijând analiza problematicii politico-morale a cărții, uitând mai ales să facă raportări între operă, ca realizare artistică, și realitatea pe care o oglindește, criticul dă o judecată falsă, minimalizând importanța acestei ample evocări a satului contemporan. Simțind, probabil, carența aprecierilor sale de ansamblu, N. Manolescu a revenit, corectându-se structural, într-o altă cronică, publicată la distanță de numai o săptămână. Oricine se poate totuși întreba, pe drept cuvânt, cum de același critic neagă totul o carte, ca apoi, printr-o întoarcere de 180 de grade, s-o laude în termeni entuziaști. Referitor la romanul „Cordovanii” revista *Lucațărul* a publicat două articole care salută cu căldură apariția cărții. Ar fi fost necesar ca I. D. Bălan și Al. Oprea, autorii articolelor, să dezbătă și alte aspecte ale romanului, tocmai pentru a-și fundamenta mai solid judecata de valoare.

Izolarea fenomenului literar de factorii social-istorici, interpenetrarea unor premise subiective în discuție facilitează scăderea exigenței, a obiectivității și a caracterului științific al criticii literare. Nu de mult a apărut romanul lui Aurel Mihale „Fuga”. Cronicile și articolele scrise referitor la această carte au remarcat pe bună dreptate calitatea artistică a evocării dramatice a unor scene, forța de sugestie a stilului sobru, dens, maturizarea mijloacelor narrative. În același timp s-a semnalat faptul că paginile în care personajul principal ia contact cu forțele conștiente ale luptei antifasciste, nu sînt destul de convinșătoare. Nu i-a preocupat totuși suficient pe criticarii cărții unghiul scriitorului asupra evenimentelor istorice descrise mai ales în secvențele evoluției lor. Ignorând unele probleme de conținut, revista *Steaua* (nr. 6/1963) publică o cronică, semnată de Virgil Ardeleanu, în care este contestată, de pildă, valoarea navelor și schițelor din volumul anterior al lui Aurel Mihale („Noaptea infrigurată”), bine orientat în sensul amintit mai înainte, criticul arădindu-și, în schimb, extrem de încântat față de felul cum rezolvă romancierul toate situațiile complicate din romanul „Fuga”. Cronică literară din *Viața românească* (nr. 9/1963), semnată de B. Elvin, găsește ca lipsă a cărții „un singur moment în care încordarea scade, iar articulațiile dintre un episod și celălalt se dovedesc artificiale și lipsite de soliditate”. În astfel de comentarii, problemele de conținut sînt fatal împinse pe un plan secund.

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

critic informat ca N. Tertulian, discutând pe multe pagini, în *Viața românească*, romanul lui Marin Preda „Risipitorii” face ample incursiuni filozofice, considerații sociologice, ierarhizări și tipologii — dar nu găsește timpul necesar pentru a confrunta viața eroilor cu realitatea obiectivă zugrăvită în acest roman. Problematika reală a cărții este astfel insuficient tratată. Nici alte cronici cum ar fi cea din *Gazeta literară* semnată de Ov. S. Crohmălniceanu, nu au păstrat, în discuția privitoare la „Risipitorii” un ton sobru, obiectiv, necesar în analiza literară a unei asemenea cărți. În *Tribuna*, Ion Lungu, trecind în vederea unele lucruri discutabile ale operii, neraportându-și suficient la realitatea pe care o oglindește, ajunge la concluzia exagerată potrivit căreia acest roman valoros ar reprezenta „un adevărat stealon” pentru analiza literaturii realismului socialist.

Ruperea operii de artă de contextul social-istoric, judecarea ei în funcție exclusiv de unele desiderate literare, poate duce la manifestări estetizante, la aprecieri derutante. E tocmai ceea ce i s-a întâmplat lui N. Manolescu, în prima parte a cronicii la romanul „Cordovanii” de I. Lăncrăjan, apărută în *Contemporanul*, nr. 36/1963. Judecând în sine modalitatea prozatorului, neglijând analiza problematicii politico-morale a cărții, uitând mai ales să facă raportări între operă, ca realizare artistică, și realitatea pe care o oglindește, criticul dă o judecată falsă, minimalizând importanța acestei ample evocări a satului contemporan. Simțind, probabil, carența aprecierilor sale de ansamblu, N. Manolescu a revenit, corectându-se structural, într-o altă cronică, publicată la distanță de numai o săptămână. Oricine se poate totuși întreba, pe drept cuvânt, cum de același critic neagă totul o carte, ca apoi, printr-o întoarcere de 180 de grade, s-o laude în termeni entuziaști. Referitor la romanul „Cordovanii” revista *Lucațărul* a publicat două articole care salută cu căldură apariția cărții. Ar fi fost necesar ca I. D. Bălan și Al. Oprea, autorii articolelor, să dezbătă și alte aspecte ale romanului, tocmai pentru a-și fundamenta mai solid judecata de valoare.

Izolarea fenomenului literar de factorii social-istorici, interpenetrarea unor premise subiective în discuție facilitează scăderea exigenței, a obiectivității și a caracterului științific al criticii literare. Nu de mult a apărut romanul lui Aurel Mihale „Fuga”. Cronicile și articolele scrise referitor la această carte au remarcat pe bună dreptate calitatea artistică a evocării dramatice a unor scene, forța de sugestie a stilului sobru, dens, maturizarea mijloacelor narrative. În același timp s-a semnalat faptul că paginile în care personajul principal ia contact cu forțele conștiente ale luptei antifasciste, nu sînt destul de convinșătoare. Nu i-a preocupat totuși suficient pe criticarii cărții unghiul scriitorului asupra evenimentelor istorice descrise mai ales în secvențele evoluției lor. Ignorând unele probleme de conținut, revista *Steaua* (nr. 6/1963) publică o cronică, semnată de Virgil Ardeleanu, în care este contestată, de pildă, valoarea navelor și schițelor din volumul anterior al lui Aurel Mihale („Noaptea infrigurată”), bine orientat în sensul amintit mai înainte, criticul arădindu-și, în schimb, extrem de încântat față de felul cum rezolvă romancierul toate situațiile complicate din romanul „Fuga”. Cronică literară din *Viața românească* (nr. 9/1963), semnată de B. Elvin, găsește ca lipsă a cărții „un singur moment în care încordarea scade, iar articulațiile dintre un episod și celălalt se dovedesc artificiale și lipsite de soliditate”. În astfel de comentarii, problemele de conținut sînt fatal împinse pe un plan secund.

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific al analizei. Un

O principală defecțiune ce se mai observă în activitatea criticii literare de la reviste ține tocmai de principiul confruntării operii cu realitatea. S-au întâmplat uneori cazuri când acest principiu de bază al criticii marxist-leniniste a fost neglijat, ca urmări din cele mai nedorite pentru caracterul științific

Omul, cît trăiește, învață — spune o vorbă veche. Mai ales un scriitor, care are alia nevoie de experiență de viață, de fapte, de furi, de expresii. Nu există împrejurare a vieții din care să nu aibă el ceva de folosit pentru scrierile sale.

Iată de ce am fost bucuros cînd mi s-a propus să intru în spital, pentru a fi cercetat mai amănunțit de către doctori. Medicul care mă îngrijea la poli-clinică avea o ciudă teribilă pe mine. Avea convingerea că sufar de o boală, boala pe care el, însă, nu putea s-o descopere cu nici un chip. „Și totuși ești bolnav de ceva, spune el. Trebuie să te interesezi în spital!” M-am internat și nu am deloc de ce regreta. Sint aici de o lună de zile și, deși nu mi s-a spus încă ce boală am, deoarece nu se știe, mă simt foarte bine. Medicii mă întreabă în fiecare dimineață cum simt, eu le răspund că mă simt bine, iar ei clarifică din cap de zărmă, spunîndu-mi că: „Ori e încăpățînat și nu vrea să recunoască că e bolnav, ori, într-adevăr, nu-l doare nimic. Hai să-i facem ceva analize”. Desigur, medicii găsesc mereu noi analize și examene pe care să le fac, iar toate aceste analize și examene se încapățînează să arate că sint perfect sănătoși. „Nu se poate, trebuie să ai ceva”, spun medicii, pentru că, după părerea lor, orice om de pe lumea asta trebuie musai să suferă de o boală.

Cum spuneam, în afară de necazurile pe care mi le pricinuesc analizele, simt singele pe care-l pierd, încolo mă simt foarte bine. Cea mai mare mulțumire mi-o dă însă faptul că am cunoscut aici niște tîpuri de oameni foarte interesanți, asupra cărora se pot face studii dintre cele mai revelatoare și pe care eu îi urmăresc în fiecare zi. Am ajuns de pildă la concluzia că comportarea oamenilor într-un spital și chiar în viața de fiecare zi este în mare măsură determinată de boala pe care o au. Am să iau cîteva exemple concrete în această privință.

În saloanul în care sint internat se află, printre alții, și doi diabetici. Acestia, după cum cred că știți, suferă din cauza că au zahăr în sînge. Boala aceasta a diabetului își dă niște reacții sulețitești foarte ciudate: devii egoist, hrăpăreț, ai mereu chef de certări și o obsesie permanentă — glicemia. În fiecare dimineață bolnavii de diabet fac o analiză prin care se stabilește procentul de zahăr pe care-l au în sînge. În funcție de acest procent, primesc porția de mîncare, mai mare sau mai mică. Cînd li se măsoară porția de mîncare, cei doi diabetici din saloanul nostru devin niște fiare, se certă cu toată lăunța, după care încep să se certe între ei.

— Cît ai avut glicemia? întrebă diabeticul de la patul 26, un bătrîn în vîrstă de 68 de ani, dar care se ține ca un mlădiez.

— Unu și treizeci, zice diabeticul de la patul cu numărul 31, o ființă slabă și mîlădă cu un mort și care susține că așa este el slab și palid din naștere, și nu pentru că ar fi bolnav.

— Unu și patruzeci, o diferență doar de zece zecimi. Atunci mă întreb pentru ce ții-a dat dumitale o halcă de carne cît toate zilele, iar mie fărîmătură asta?

— Exagerezi, nu e de loc fărîmătură. E la fel de mare ca a mea. Dacă nu chiar mai mare.

Mă întreb dacă și în viața dumitale o boală (diabetul de la patul 26 întodeună se întreba cîte ceva) ai obiceiul ăsta monstruos de a mistifica lu-

crurile. Dumnezeu ești în stare să susții că spitalul ăsta e vopsit în roșu, cînd de fapt el este alba ca laptele.

— Dacă nu-ți convine porția, du-te și reclamă. Sau dacă vrei, facem schimb.

— Mersi, după ce ai mîncat jumătate!

— Nicî n-am gustat.

— Nu-i nimic. Am să declar greva foamei. Atunci vor li nevoiți să aducă o comisie care să mă întrebă de ce nu vreau să mînc.

— Și, în aceeași clipă, diabetul 26 se ridică de la masa și o anunță pe soră că a declarat greva foamei în semn de protest față de hrana insuficientă care i se dă. Sora anunță medicul de gardă, acesta vine imediat și le explică un timp de o jumătate de oră la amîndoi, pentru a douăzecea oară, de ce este absolut necesar să țină regim alimentar, să mînce numai cît li se dă, pentru că porțiile lor sint cîntărește speciale, pentru a conține numai o anumită cantitate de zahăr și albumină, și așa mai departe. Cei doi diabetici cad de acord că așa e bine, pentru că a doua zi scandalul s-a început de la capăt, cei doi să se insulte iar pentru zece grame de pîine, desigur, în viața sănătoasă, nemedicată, cum se exprimă aici cineva, unul e contabil șef, iar altul conferențiar universitar de istorie antică.

Un alt tip de bolnav care a intrat în atenția mea în această perioadă e bolnavul de piele. Acesta, un tip roșovan și gras, are pe mîini și pe picioare o eczemă disgrățioasă. „Eczemistul”, cum îl numesc cu dispreț diabeticii, urăște de moarte pe toți ceilalți oameni de pe pămînt care nu au și ei o eczemă. După părerea lui, în realitate fiecare om are cîte o eczemă, dar nu are curajul să recunoască asta.

Din prima zi cînd am venit în saloan, „eczemistul” s-a gudurat pe lîngă mine ca să mă poată întreba: „Nu-i așa că și dumneața ai o eczemă?”. Cînd i-am spus că nu, m-a privit cu un dispreț fălș și făcea ce făcea și se apropia de mine, jughinindu-se ca o vită de gard, doar doar o să iau și eu eczemă lui. Ca să mă răzbum, îi spuneam de cîte zeci ori pe zi: „S-a constatat precis că toate eczemele au cauze interne, sint nevindecabile și nu se transmit prin contact direct”. La care el îmi replica veninos: „Dumneața habar n-ai de concluziile ultimului congres mondial de dermatologie, d-ai-a spui asemenea înepții!”

Cei mai sociabili și mai simpatici bolnavi sint cei de la boli nervoase, cu care sintem teomi. E aici un bolnav care m-a oprit de cîteva ori prin curte, cînd ieșeam la plimbare, întrebîndu-mă: „Eu te cunosc pe dumneața de undeva, dar nu știu de unde”. Cînd încercam să-i spun eu de unde, mă opra imediat: „Nu-ți spune nimic, vreau să-mi verific memoria”. Peste un ceas sau două iarăși mă întreba: „De unde te cunosc eu pe dumneața, unde te-am mai văzut? Nu, nu-mi spune nimic, vreau să-mi verific memoria”. La vreo săptămîină am văzut și eu că obsesia asta îl nimerica și-l topea de pe picioare, așa că l-am oprit deodată și i-am spus: „Nu te mai chinu degeaba, îți spun eu unde m-ai cunoscut. M-ai cunoscut tot aici, în curtea spitalului, cu o zi înainte de a mă întreba pentru prima oară de unde mă cunoști?”

Cel mai interesant tip pe care l-am cunoscut aici însă rămîne Vărgatul, poreclit așa lot de diabetici, pentru că poartă o pijama vărgată, care îl erva-vează nu știu din care pricină. Vărgatul arată cel mai bine dintre noi toți, e mereu vesel și binevoitor, nu o dată a ce-

UN VICIU FĂRĂ NUME

Schiță de ION BĂIEȘU

Desen de TIA PELTZ

șat porția lui celor doi diabetici nesăuți. Îți place foarte mult să povestească, să stie la palare, dovedind că se simte cum nu se poate mai bine în spital și că nici prin gînd nu-i trece să plece. Cea mai mare simpatie mi-o arată mie, deoarece și el, ca și mine, nu are nici o boală precisă.

— De trei luni de zile îmi caută o boală și n-o găsește, mi-a spus el cu o satisfacție pe care nu încerca deloc să-și ascundă. M-au suspectat de ulcer, de T.B.C., de prostatită, de hepatită, de leucemie și uretrită, dar de fiecare dată au dat greș, analizele ieșeau bine. Dar și eu îi înnebunesc. Azi spun că mă doare burtă, miine piciorul, poimîne spina-rea.

— Păi ce interes ai să-i minți? I-am întrebat.

— Nu-i mint totdeauna, cînd vreau mă doare adevăratele, dar uneori mă imi trece. Știi, eu pot să-i conștientez organismului cum să reacționeze. Dacă vreau, îmi măresc ficatul, fac plămîni și hortică, bag draci în inimă de bate cu o sută douăzeci pe minut, ridic tensiunea la douăzeci și unu sau o scad la zece, fac cum vreau. Asta îi înnebunesc pe doctori.

— Și erva-vează?

— Da, de unde! Eu sint bolnavul la care țîn ei cel mai mult, pot spune că mă adoră. Sint un ghem al contradicțiilor, și asta îi pasionează. Sint într-o adevărată întrecere, fiecare crede că el o să-mi dea diagnosticul cel mai precis. Pe mine se dau cele mai grele examene, am trînit pînă acum cinci medici care își dădeau examenul de specialități interînși.

Dar dumneața ești un adevărat artist, nu bolnav! am spus eu plin de admirație.

— Într-adevăr, preciză Vărgatul, e o adevărată artă să fii bolnav. Văd că și dumneața te pricepi, stai aici de o lună de zile fără să ai un diagnostic. În orice caz, mai bine decît mine nu te pricepi. Aș putea să-ți fiu părinte. Eu de zece ani umblu din spital în spital.

— Îți face plăcere?

— Da, spitalul a devenit pentru mine pur și simplu un vicu.

— Bineînțeles că în perioadele cînd stai în spital, salariul îți merge.

— Da, mi se depune la CEC. E drept, nu chiar în întregine, dar aproape, pentru că eu am vechime.

— Și cum ai făcut de nu ți-a fost descoperit pînă acum acest vicu?

— Foarte simplu. Pot să te învăț și pe dumneața. Fii atent, îți spun toate secretele.

În primul rînd, nu e bine nici să arăți că ești prea sănătos, dar nici să faci prea mult caz de boala ta. În general nu te vîlta, mai ales la serviciu, pentru că știi, dacă suferi și ei de ceva, nu-i pot înghiți pe cei care se vîlta, îi suspetează de ipocrizie. Cel mai nimerit e să faci odată prin surprindere o criză, începi să te tîvălești pe jos, dai ochii peste cap (depinde de fel de boală vrei să ai) pînă cînd bagi alarma în toți și simți că ai venit de față cu cei care vrei să știe neapărat că ești foarte bolnav, dar că, totuși, n-ai făcut alita caz vom a făcut alții. Bineînțeles că ei vor chema o mașină să te ducă la spital, dar tu refuzi, susții sus și tare că nu suferi spitalul. Același lucru trebuie să-i spui și medicilor la început, în primele

zile, pentru ca apoi să dai impresia că te resemnezi, că lași totul la aprecierea lor, care se pricep și știu totul. Vin, cum e obiceiul, colegii de serviciu să te viziteze. Unii, din răutate, îți vor spune cu surprindere fălș că arăți foarte bine, dar tu trebuie să le închizi inodiat gura spunînd: „Totcînd din cauza asta se miră și doctorii: la față arăt bine, dar analizele ies prost. Acum îmi fac niște analize foarte suspecte, nu-mi spun pentru ce, dar eu știu că mă suspetează de cancer”. Spune-le și alite boli de care ești suspectat, dar alege niște boli cu nume cît mai fioroase, ca de pildă: tromban-gelită obliterantă, limfogranulomatoză benignă, Boala lui Holkin, bronsec-tazic etc. Cît timp ești în spital, între-sează-te de problemele de serviciu, cere să și se dea lucrări la spital, iar dacă țî se dau, lucrează în așa fel ca să te descopere doctorii, acestia să facă scandal la cei de la serviciu și așa mai departe. Bineînțeles că pe urmă vei fi lăsat în pace, dar nimeni n-o să poată spune că nu ți-a fost înima la treabă.

În general, de doctori să nu-ți fie teamă. Din partea lor poți să stai în spital și un an de zile, mai ales dacă ești împietrit cu chira, cum am făcut eu. Cît o să mă stai pe aici o să înveți multe de la mine. Dar să nu mă vinzi la nimeni secretu! Mai ales, la zăharisții ăia de diabetici, care m-ar mîca de viu dacă ar putea. Înainte de vizita mare să-ți aștezi-te cu mine. În orice caz, ai grijă ca azi să spui că te doare aliteva decît ieri pentru ca să se creadă că ai o boală dificilă sau chiar un complex de boi.

— Bine, i-am spus Vărgatul, dar eu nu vreau să stau în spital prea mult.

Vărgatul m-a privit dîlt, ca un grădinar care descoperă cu stupefacție că porții pe care s-a pascat cu atita truda sint dintr-un soi rău, sălbatic, reproduciv.

— Nu înțeleg? De ce să pleci? Nu ți-e bine aici?

— Nu știu, i-am răspuns. Probabil pentru că eu nu am vicu! dumneața. Nu toți oamenii au același vicu.

— Așa-i la început, m-a asigurat el. Să vezi că cu timpul o să-i capet!

O vreme n-am stat în seros prezicerea Vărgatului, dar observ că a-cesta s-a adevărat, înțepi. A început, într-adevăr, să-mi placă spitalul, nu mă mai deranjază nimic, îmi face chiar plăcere cînd mă se ia sînge, cînd mi se fac injecții, cînd sint popăit de doctori. Mă tem că am căpătat și eu vicul Vărgatului — și n-o-mi pare rău. E un vicu extrem de original, care mă fascinează pur și simplu, mă face să adopt un aer de superioritate față de ceilalți oameni, care nu au ajuns pînă la a asemenea rafinament ca mine. Uneori îmi trec tot felul de idei ciudate prin mînt. Mă gîndesc, de pildă, să dau numele meu acestui vicu, așa cum unii savanți dau numele lor descoperirilor pe care le fac. În felul acesta aș deveni celebru fără să fac un efort prea mare. Ar suna interesant, nu? Cineva, de pildă, în-treabă pe aliteva:

„Ce fel de om e Georgescu?”

„Băiat bun. Are un singur vicu: «Băieșu».”

Ar suna straniu, dar ce interesant! Binecuvîntează, doamne, pe medicul care m-a trimis sănătos în spital!

DARIE NOVĂCEANU

Nuntă

Oboseala muncii să nu-ți bată ușa, nici fereastra casei noi; să nu simți singurătatea niciodată, cînd nu sînteți sau cînd sînteți amîndoi.

Fie-vă ușoare toate cîte sint. Lîngă timp și pași neîncetat legene-se ca pădurile în vînt entuziasmu-ntr'eg și măsurat.

Scrie-vă prin vîrste trecerea-n departe scîncet de copil, precum în toamnă, păsările ce se duc în altă parte, drumul cu aripa și-l însoamnă.

Sfirșit de poem

Plouă departe de risul tău peste pomurbiștile galbene.

Plouă și cascada risului tău mi se prăbușește din nou în auz ca niște pași, care coboară scările.

Plouă.

Anotimpurile se schimbă sub drumurile noastre.

Eu sint pămîntul care rămîne. Ești corabia care se duce.

(Urmare din pagina 1)

fantezie, a trecut și el în navelă, ca și imaginea iubirii angelice („dulce ca ideea eternității”), eliberată de instincte și de inerșiile spiritului („fără nici o cugetare o dorință nevîrgănată”). Numai enigma aliată deasupra ochiului de loc de pe domă demingurului tulbură această viziune paradisiacă și limitează cutelanța eroiului de a descrie tainele genezei.

Motivul umbrii pierdute își dobîndește, la Eminescu, adevărată lui semnificație în *Sărmanul Dionis*, fără a avea însă, în viziunea largă a navelor, rolul epic determinant. Episodul apare integrat într-un lanț de regresii în timp și ascensii cosmice, marcînd punctul în care Dionis se leupăde de intruparea lui fenomenală, se părăsește degradării, rămînînd în starea lui veșnică (de arhaeu).

Nuvela *Sărmanul Dionis*, redactată la Viena, cum reiese dintr-o scrisoare a lui Slavici către Jacob Negruzzi¹, a fost cîntă în sediția din 1 sept. 1872 a „Junimii” unde produse o impresie de extravaganță. Chiar amicului Slavici, care luse cunoștință de ea lu vrenesa studiiilor vienezilor, i se păru bizar. Dacă am lua în considerație mărturisirile lui George Panu, remonistul „Junimii”, electul lecturii a fost catastrofal, scrierea întrecînd, ca „elucubrație filosofică” tot ce fusese prezentat pînă atunci în fața cercului ieșean: „Ca nuvelă, adică ca descriere, ca intrare în detalii, ca punere în relief de caractere, ca viață trăitoare, ea este slabă de tot. Se vede de departe că Eminescu nu mistuise bine ceea ce citise și că nu izbutise adevărat *Sărmanul Dionis* meară caracterul unei nuvele fantastice”²). Conșternerea n-a fost, se pare, generală, din moment ce Jacob Negruzzi o publică, firește cu aprobarea lui Maiorescu, în nr. din decembrie 1872 — Ian. 1873 al *Convorbirilor literare*, cu toate protestele ce le va fi ridicat grupul caricaturist, opac de regulă față de compuneri literare mai complicate. Mărturisirea lui Panu apare, în lumina documentelor mai noi, ca o mistificatoare. Proceșul verbal al sediului, redactat de A. D. Xenopol³, este o înșelăciune, printru participanți, pe George Panu, de unde se poate trage concluzia că memorialistul, dacă nu comunică doar gîndurile sale despre scrieri, dîndu-le ca fiind ale întregii grupuri junimiste, exprimă părerea unui număr de membri, stupefaiți de ciudătenia eroiului și de structura epică inedită pe care o prezenta Eminescu.

Dionis este un „metafizic” iubitor de singurătate, cu oarecare înclinație spre subtilitate și speculație, predispus la „nepozitivism”, adică incapabil de a se adapta unei societăți lucrative. Ascendența sa e neguroasă (tăată, de origine aristocratică, „se răfăcînd în clasele populului de jos”, întrecînd legăturii cu fiica unui preot bătrîn, de tot modest sub raport material, iar fructul acestei dragoste, stigmatizate de societate, este Dionis). Împrejurările de viață sint, tot așa, tipic romantice, eroul fiind nepregătit, moral, pentru a

izbindi în viață. Copist, cu o profesie ne-ășadar, deplorabilă, se cultivă pe apucate, avînd atracție pentru „bucuri mistice”, scoase mai toate din cărți vechi, scrieri cu complicate sisteme magice, ascunse ochiului comun. Firea lui laustiană se manifestă printr-o curiozitate aparte pentru necromantia și astrologie, cu năzuința de a descifra secretul metempsicozei și al ascensiunii spre aștre. Datele filozofice sint cele cunoscute: lăta pînă, preșănă, fruntea marmoreată, iar ochii de un negru caotăat, sugerînd o înșelăciune teatrală și o melancolie poetică și structurală lui morose. Încălțarea spre vis și speculație metafizică îl apropie, în același timp, îl diferențează, prin în-tensitate fenomenală, de o tipologie

ci una subiectivă, reprezentînd o condiție a percepției, a cunoașterii, diad o ordine succesional și stăruire de conștiință. Din teoria idealistă a inexistenței obiective a spațiului și timpului se lasă și lăta agnostice despre relațiunile reprezentărilor noastre. Idee pe care o dezvoltă Eminescu în preambulul acestei. S-a înțeles observarea și pînă deosebită subiectivitatea spațiului și a timpului nu încurajază, la Kant, conștința că ele pot fi separate sau că ele sint, că subiectul le poate ordona și că pînă pînă.

Într-un fel Eminescu trimite, prin sublinierea lui filozofică, în altă parte, la sensurile idealiste post-kantiene, în Schopenhauer în primul rînd. Multă vreme critica a vădit în lucrul o în-

carța întii a *Lumii* ca pînă și re-pretendă, atunci cînd se întreabă dacă există un criteriu cert de a distinge visul de realitate, fantoma de obiectul real. De aici a luat conștința Eminescu de a substrahele metafizic al acestui motiv artistic. Deosebindu-se de Kant, Schopenhauer șterge granița dintre vis și realitate, considerîndu-le forme ale aceluiași fenomen:

„Vizul și realele — sugerează el printr-o imagine — sint paginile unei cărți cîntă. Lectura conștințată se naște din obiectivitate (vizul) și o scris și cîntă conștință momentară responsabil, nu conștință adevărată a existenței lor vîlă și și a percepție încă o pagină, cîntă, cîntă, cîntă, cîntă și fără ur-

ment important în viața personajului. Toma Nour, Dionis închid ochii în clișee de intensitate emotivă, pentru a visa „în libertate”, dînzîndu-i realul, dîndu-i forma lui sublinia.

S-a făcut observația că visul, la romantici, nu este un simplu vis nocturn, o înălțare inocentă de intimități, ci „manifestarea unei realități invizibile și expresia unei conștiințe superioare, accesibile magiei poetice și destinată a rezolva” contradicțiile fundamentale ale vieții” (Albert Béguin⁴). În acest caz, visul și conștiința înce-tează de a se mi opune: devin expresiile aceluiași experiențe, prima se trizează în cea de a doua, o comple-tează și o ridică pe un plan superior de reprezentare.

Romanticii cred, iarăși, că lumea modernă a pierdut unitatea ei inițială, pierzînd totodată și cheia care dă posibilitatea de a descifra misterul un-versului, ceea ce se ascunde în lucrurile obscure, în vid, în tenebre, în ne-înțînă, adică în universul „inaccesibil” al prozei lucidității de după-amiază⁵.) Visul redă artistului sentimentul uni-tății primordiale, deschizîndu-i calea spre zonele ascunse, spre stările obnu-bilate ale vieții interioare, făcînd ca obscurul să devină transparent și im-perceptibil — un fenomen accesibil comun; „el (visul) — subliniază un cercetător al mășcării romantice (Chris-tian Senechal) — reprezintă o formă comună, cotidiană, a acestei reșări de contact cu lumea înșelă și forțelor naturii creatoare”⁶.)

Pe de altă parte, în viziunea roman-ticilor, visul devine antidotul mecanic-ului din sfera realității comune. În timp ce pînăntea sîm (rationalist) so-cietate visul o mîncă și și stătuiește liul să abandoneze speculațiile vane, Heinrich von Ofterdingen, eroul lui Novalis, îl apreciază ca un fenomen extraordinar, un mesaj divin, o formă superioară de existență, opusă banalității din viața: „Visul mi pare a constitui o apărare contra regularită-ții mecanicului și a banalității existen-țelor, odîna liberă a fantaziei înălțate... Fără vise, cu siguranța noi am trăi prea repede”⁷.)

În opera romanticilor, visul constituie și o formă de depășire de filis-ticism, de o realitate ostilă unei vie-tuiri spirituale înalte — căci, spune într-un poem, Eminescu: „Îar în lumea cea comună a visa e un pericol.”

„Căci de ai curvia înșel, ești pier-dut și ești ridicul.”

(*Scrisoarea a II-a*)

Această conștiință a dămării in-dividului superior, este asociată unei viziuni tragice asupra existenței. În fond ce dovedește aliteva *Sărmanul Dionis* decît soarta tragică a omului de geniu („amabilis insania” de care vorbea Horățiu), într-o societate filis-tină? Lumea imaginărilor în care se re-fugiază (obișnuita evadare a eroiului romantic) ar fi singura în care artistul, sensibil la alite valori decît cele pur practice, poate viețui. Indirect se exprimă, aici, o atitudine neconformis-tă, de negare a ordinii existente, într-un chip specific romanticilor. Eroul

eminescian este conștient de destinul său ciudat în mijlocul unei lumi apatie ce față de valorile spiritului și pentru a sugera împrejurările existenței sale chinute, recurge la ironie, la risul du-ros. Ironia romantică din *Cugetările sărmanului Dionis* (inclusiv în nuvelă) este deschisă spre meditație, se substi-tuie contemplației. Poemul este o parodie gravă, cu un miez filozofic foarte amar, chiar alegerea obiectelor de me-ditație, din categorii derizorii („garafa pîncoasă”, „mucosa luminară”, mo-tamii scerții”, curcanii cu creasta în-vimețită, ploșnițele țesle la pronemă-tăci) denotă o înclinație spre parodie, însă subteran poemul adună izvoarele unei gîndiri de un scepticism „aspu”. În final tonul de glumă amară dispare și poetul exprimă, nedîșimulată, ade-vărata sa cugetare despre soarta artis-tului:

„O, acoperă-mi viața cu-a ta mută armonie, Vîno somn — ori vîno moarte. Pen-tru mine e totuna: De-a petrece-neă cu mișe și cu purici și cu luna Or de nu — cui ce-i aduce! — Poe-zie — sîrăcie!”

Priveliștea lumii ca un vis searbă-l de molan pare o curajoasă minimaliza-re a conceptelor filozofice, curioasă la un spirit alit de atras de speculație, ca Eminescu. Raportînd însă totuși la sensul polemic al poemului, porția meditației și luarea în ris a represen-tărilor cosmogonice își dobîndesc reala semnificație. Eminescu este în *Cugetările sărmanului Dionis* pe linia poem-elor sale satirice (*Iunie corupți*), cu o notă, aici, accentuat disimulatoare.

Eugen SIMION

¹ Studii și documente literare, vol. II, 1932, p. 199; v. notele vol. de față.

² G. Panu: Amintiri de la „Junimii” din Iași, vol. I, ed. Remus Cioculescu, p. 87-92.

³ Cf. Studii și documente literare, vol. IV, nr. XCII și urm.

⁴ G. Calinescu: Izvoarele filozofice teoretice a lui M. Eminescu, în Studii și cercetări de istorie literară și folclor, an. V, nr. 3-4, 1966.

⁵ Les pages immortelles de Schopenhauer „Chosies et expliquées par Thomas Mann”; trad. I. A. Cantacuzino, Editions Paris, p. 63.

⁶ H. Santeleoci: Sărmanul Dionis, ed. Cercetări critice și filozofice, Buc., ed. Alctalay, I, a., p. 15, și Tudor Vianu: Istoria literaturii romine moderne, în colaborare cu Șerban Cioculescu și Vladimir Streinu, p. 271.

⁷ Albert Béguin: L'Œme romanti-que et la rêve („Essai sur le romanti-sme allemand et la poésie française”), Marseille, ed. des Cahiers du Sud, 1937, vol. II, p. 93.

⁸ Cf. Vladimir Jankélévitch: Le nocturne vol. Le romantisme alle-mand, p. 88, ed. cit.

⁹ Christian Senechal: Le rêve chez les romantiques, vol. Le romantisme allemand, p. 100, ed. cit.

¹⁰ Novalis: Heinrich von Ofterdingen, trad. par Marcel Camus, éditions Montaigne, Aubier, Paris, p. 77.

FANTASTICUL ÎN PROZA LUI EMINESCU

mai largă, reprezentată de opera lui Eminescu. De Toma Nour și Ioan îl deosebește disprețul pentru ceea ce vine în alîngere cu prezentul coborît; acea stare de alone (de esență ro-manțică, aducînd prin unele din man-ifestările ei răul veacului), o stare de deznădejde specific romantică, de care este cuprins — într-un moment de deznădejde pasională — și eroul *Ge-niului pustiu*, Dionis o învinge nu prin acțiunea patriotică (ca Toma Nour, Ioan), ci prin aventura onirică, prin evadarea în fantastic. Mintea lui speculativă, deprinsă cu clișeele astro-logicilor bizantine și cărțile de zodie din vechime, caută o premiză teoretică, pentru asemenea evadări, gîndind în apriorismul kantian unul din punctele de pornire. Așa și începe nuvela, prin-tr-o expunere personală a ideilor lui Kant despre aprioritatea spațiului și timpului și despre caracterul subiectiv al reprezentărilor noastre despre lume. Pentru autorul *Criticii rațiunii pure*, spațiul și timpul nu sint — se știe — forme obiective reale ale existenței, și intuiții pure ale spiritului, forme ordonatoare ale sensibilității. Lumea pe care o percepem ni se pare a exista în afară de noi, într-un spațiu nelimitat — pe cînd în realitate acest spațiu nu este decît o formă a spiritului, proiecția unei intuiții interioare; timpul, tot așa, nu are o existență obiectivă,

trare a ideilor lui Kant, conștințe pe care G. Calinescu o respinge cu hotă-rie, aducînd în sprijinul întreprinderii sale solide argumente, culesc chiar din *Sărmanul Dionis*: „A spune acum, precum se spune de obicei prin ma-nuale că *Sărmanul Dionis* înșelărează teoria transcendentalității lucrurilor, păstrîndu-se prin umtare în marginea criticismului kantian, înșelămă — ob-serva el — a cerceta lucrurile superfi-ciale și a da navelui o valoare de con-ținut mai mică decît are în realitate”. Care este, atunci, sensul gîndirii emi-nesciene, pe ce fundal filozofic se sprijină ea? Adevărul este — spune tot G. Calinescu — că Eminescu pornește de la Kant, însă construiește în spirit schopenhauerian. Timpul și spațiul nu sint numai date intuitive ale unei umanități concrete, căci individual as-cuns sub numele Zoroastru, Dan, Dionis, este un prototip. Ele sint de fapt modalități unei substanțe în actual de a se realiza veșnic”⁴.)

Cercetarea sistematică a ideilor lui Eminescu duce și la alte izvoare filo-zofice. Prin ideea reprezentării lumii ca vis („lumea-i visul sufletului nos-tru”), Eminescu reia un motiv literar și traduce, în același timp, un concept filozofic.

„Lumea este un vis” — constituie chiar titlul unei drame de Calderon de la Barca. Schopenhauer o citează la

caz: „cîntădat este o pagină necunos-cută, dar totdeauna din aceeași carte”⁵.)

Dacă lumea este un vis, se întreabă Dionis, și dacă spațiul și timpul nu există decît ca proiecții ale subiectivității noastre, forme necesare doar in-dividului, le generează un factor media-tor, în strînsă legătură cu sensibilită-tea și cultura scriitorului, cu modul lui individual de a privi lumea.

Eroii eminescieni găsesc, curent, în vis o posibilitate de abstragere și un mod de a-și realiza idealurile, supuse, alfel, în perimetrul existenței comune, unor dureroase eșecuri. Toma Nour este un „fanfani”, viața lui intimă, pură, se deslășoară în vis. El adesea cade pierdut în „visării”, a visa echiva-lind cu a gîndi, a acțiunea, imaginativ, pe planuri unde puritatea, armonia, dragosela sublinia nu întîmpină piedici realității. Și așa cum eroii mai noi, introspectivii se își analizează trăirile, eroii romantici își povestesc visele, adică existența lor ideală. Visul — spune Toma Nour — este „o lume separată pentru mine, o lume plină de raze clare ca diamantul, de stele cu-rafate ca aurul, de verdura cea întune-coasă și parfumată a dîmbăvilor de laur, — visul își deschide aurițele lui gratii și mă lasă să înfrui în poezie și etern junele lui grădini”. Pregăti-tura pentru vis este, tot așa, un mo-

